

# XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

## ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

### Стенографски дневникъ

НА

#### 70. заседание

Вторнъкъ, 14 мартъ 1939 г.

(Открито въ 15 ч. 35 м.)

Председателствуватъ подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ

Секретари: Асенъ Голевъ и Първанъ Марковъ

| Съобщения:                                                                                                                                                                                                                     | Стр. |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Отпуски . . . . .                                                                                                                                                                                                              | 1902 |
| Питане . . . . .                                                                                                                                                                                                               | 1903 |
| Законопроекти . . . . .                                                                                                                                                                                                        | 1903 |
| По дневния редъ:                                                                                                                                                                                                               |      |
| Законопроекти: 1. За откриване кредитъ въ раз-<br>мѣръ на 600.000.000 л. отъ Б. з. к. банка на Ди-<br>рекцията за закупуване и износъ на зърнени<br>храни (Първо четене — продължение разисква-<br>нията и приемане) . . . . . | 1903 |
| Говорили: Х. Василевъ . . . . .                                                                                                                                                                                                | 1904 |
| С. Поповъ . . . . .                                                                                                                                                                                                            | 1908 |
| 2. За извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета<br>на фонда „Поморийски солници“ за 1939 б. г. въ<br>размѣръ на 10.000.000 л. (Второ четене) . . . . .                                                                          | 1913 |

|                                                                                                                      | Стр. |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| Предложение за приемане завещанието на покойната<br>Райна д-ръ Стефанъ Чернева (Приемане) . . . . .                  | 1914 |
| Говорили: М. Донсузовъ . . . . .                                                                                     | 1914 |
| Х. Мирски . . . . .                                                                                                  | 1914 |
| Комисия: приемане за членове въ комисията, вмѣсто<br>починалия народенъ представителъ Лалю Ка-<br>царски:            |      |
| 1. По Министерството на земедѣлието и държав-<br>ниятъ имоти — народния представителъ Ата-<br>насъ Каишевъ . . . . . | 1903 |
| 2. Въ прошектарната комисия — народния предста-<br>витель Цвѣтко Петковъ . . . . .                                   | 1903 |
| Дневенъ редъ за следващото заседание . . . . .                                                                       | 1915 |

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) При-  
сутствуватъ нужния брой народни представители. Обя-  
вявамъ заседанието за открито.

(Отсутствуватъ г-да народни представители: Алексан-  
дъръ Симовъ, Ангелъ Стайковъ, Асенъ Голевъ, Атанасъ  
Каишевъ, Велизаръ Багаровъ, Георги Чалбуровъ, Георги  
Миковъ, д-ръ Георги Славчевъ, Димитъръ Сараджовъ, Ди-  
митъръ Сираковъ, Дончо Узуновъ, Жакъ Струнжевъ,  
Иванъ Сарафовъ, Иванъ Халаджевъ, Иванъ Бояджиевъ,  
Иванъ Калъчевъ, Иванъ Пастуховъ, Иванъ Момчиловъ,  
Илия Славковъ, Методи Янчулевъ, Минчо Драгдаревски,  
д-ръ Найдентъ Найденовъ, Никола Василевъ, Никола Па-  
новъ, Павелъ Йовчевъ, Петко Костовъ, Ради Пляковъ и  
Стоянъ Омарчевски)

Бюрото има да направи следниятъ съобщения.

Разрешени сѫ отпуски на следниятъ г-да народни пред-  
ставители:

на Никола Търкалановъ — 1 день, за 10 т. м.;  
на Цвѣтко Петковъ — 1 день, за 16 т. м.;  
на Иванъ Бояджиевъ — 2 дена, за 14 и 15 т. м.;  
на Велизаръ Багаровъ — 4 дни, отъ 14 до 18 т. м.;  
на Георги Миковъ — 1 день, за 14 т. м.;  
на Асенъ Голевъ — 1 день;  
на Илия Славковъ — 2 дена, за 14 и 15 т. м.;  
на Гето Кръстевъ — 1 день, за 10 т. м.;  
на Павелъ Йовчевъ — 2 дена, за 14 и 15 т. м.;  
за Георги Славчевъ — 1 день, за 14 т. м.;  
на Иванъ Воденичарски — 3 дни, за 15, 16 и 17 т. м.;  
за Никола Пановъ — 4 дни, отъ 14 до 17 т. м.;  
на Дончо Узуновъ — 4 дни, отъ 14 до 17 т. м.;  
на Димитъръ Сираковъ — 4 дни, отъ 14 до 17 т. м.;  
на Иванъ Халаджевъ — 5 дни, отъ 14 до 18 т. м.;  
на Иванъ Пастуховъ — 4 дни, отъ 14 до 17 т. м.

Постѣжидо е питане отъ народния представителъ г-нь  
Димитъръ Гичевъ до г-нь министра на вътрешниятъ ра-  
боти и народното здраве относно изпълнения надъ  
мирни граждани, относно интерниране на мирни и не-  
провинени граждани и относно полицейската забрана да  
бѣде чествувана 25-годишнината на писателя Николай  
Райновъ.

Това питане ще бѣде изпратено на г-нь министра, за  
да отговори.

Постѣжиди сѫ:

Отъ Министерството на търговията — законопроектъ  
за безвъзмездно отстъпване отъ държавата помощницата,  
машинитѣ, инструментитѣ и учебнитѣ пособия на бившатѣ  
държавни допълнителни занаятчийски училища въ градо-  
ветѣ Ямболъ и Шуменъ на търговско-индустриалнитѣ  
камари.

Отъ Министерството на финанситѣ, Дирекция на държав-  
нитѣ дългове — законопроектъ за произвеждане, оправ-  
даване и контролъ на войсковитѣ разходи въ военна  
време.

Законопроектитѣ сѫ отпечатани, ще бѣдатъ раздадени  
на г-да народнитѣ представители и поставени на дневенъ  
редъ.

Пристапваме къмъ първата точка отъ дневния редъ:

**ИЗБИРАНЕ ЧЛЕНОВЕ НА ПАРЛАМЕНТАРНИТѢ КО-  
МИСИИ ПО МИНИСТЕРСТВОТО НА ЗЕМЕДѣЛИЕТО И  
ДЪРЖАВНИТѢ ИМОТИ И НА ПРОШЕКТАРНАТА НА  
МѢСТОТО НА ПОМИНАЛИЯ СЕ НАРОДЕНЪ ПРЕД-  
СТАВИТЕЛЪ ЛАЛЮ КАЦАРСКИ.**

Г-да народни представители! За членъ на комисията  
по Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти  
бюрото ви предлага народния представителъ г-нь Ата-  
насъ Каишевъ.

Които отъ г-да народнитѣ представители сѫ съгласни,  
моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.  
За членъ на прошектарната комисия бюрото предлага  
народния представителъ г-нь Цвѣтко Петковъ.

Които отъ г-да народнитѣ представители сѫ съгласни,  
моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.  
Пристапваме къмъ втора точка отъ дневния редъ:

**ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТКРИВАНЕ  
КРЕДИТЪ ВЪ РАЗМѣРЪ НА 600 МИЛИОНА ЛЕВА ОТЪ  
БЪЛГАРСКАТА ЗЕМЕДѣЛСКА И КООПЕРАТИВНА  
БАНКА НА ДИРЕКЦИЯТА ЗА ЗАКУПУВАНЕ И ИЗНОСЪ  
НА ЗЪРНЕНИ ХРАНИ — продължение разискванията.**

Има думата народниятъ представителъ г-нь Христо Ва-  
силевъ.

**Христо Василев:** (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Разглеждаме законопроекта за откриване кредит 600 милиона лева на Дирекцията за храноизнос, който миналата година беше снетъ отъ дневния редъ. Правителството направи една голъма грѣшка, че избѣгна да изслуша мнението на народнитѣ представители при разрешаването на въпроса за търговията съ зърнени храни.

Снемането отъ дневния редъ на този законопроектъ и разрешаването на въпроса отъ Министерския съветъ е едно незачитане на Парламента. Ето защо ние сме доволни, че по-малко този въпросъ е поставенъ на дневния редъ, за да можемъ не само да кажемъ думата си по начина на кредитиране на Дирекцията за храноизнос, но и да се произнесемъ по начинитѣ, по които тѣзи средства ще се изразходватъ и да кажемъ какво ограждение тѣ ще дадатъ, дали ще се постигне поставената целъ — стабилизиране на зърненото производство.

Г-да народни представители! Азъ съмъ много доволенъ — това го казвамъ и по-рано — че въ настоящата Камара не се намиратъ хора, които да отричатъ полезността отъ намѣсата на държавата въ търговията съ зърнени храни. Всички онѣзи, които отричаха тази намѣса и възвестяваха свободната търговия като най-пригодна за разрешаване на въпроса за доходността на нашето земеделско стопанство, следъ като изчерпаха цѣлия си арсеналъ отъ доводи, да доказватъ, че намѣсата на държавата е вредна, окончателно капитулираха. Сега остава вече да разгледаме въпроса въ неговата ширина и да намеримъ всички онѣзи дефекти, които прѣчатъ за неговото правилно и окончателно разрешение, защото Дирекцията за храноизносъ, въ тази форма, въ която тя съществува, не е още достатъчна.

Азъ ще се спра само на онѣзи доводи, които се взема като аргументъ за това, че намѣсата на държавата е причинявала грамадни загуби, за да отхвърля единъ пътъ завинаги напастеното убеждение въ обществото, че българската държава е понасяла нѣкога и понася голѣми загуби, за да крепи и създава изкуствени цени на житото.

Г-да народни представители! Следъ като този аргументъ падне, ние ще дойдемъ до по-правилно разрешаване на въпроса. Азъ твърдя, че българската държава не само че не е изгубила отъ тази намѣса въ търговията съ зърнени храни и отъ създадения апаратъ — Дирекцията за храноизносъ, но тя е и спечелила, и затуй напоследъкъ дойдохме до положението, председателътъ на Мелничарския съюзъ, г-нъ Пулевъ, да обвинява правителството, че то отъ единъ такъвъ стопански монополъ е направило единъ фискаленъ монополъ. И това е вѣрно. Държавата не само че не подпомогна производителя съ собствени бюджетни срѣдства, но тя въ периода отъ 1934 г. насамъ, макаръ и малко, е взела нѣщо за свои бюджетни покрития, какъвто беше случаятъ съ опрощаването на 100 милиона лева на едно държавно учреждение.

Г-да народни представители! Когато се говорѣше за дейността на Дирекцията за храноизносъ до края на 1933 г., казваше се, че държавата е изгубила надъ единъ милиардъ лева споредъ едни, милиардъ и половина — споредъ други. Директорътъ на храноизноса, обаче, г-нъ Каназирски, въ единъ свой официаленъ рапортъ до Министерския съветъ изкарва загубата 750 милиона лева. Азъ отдавна имамъ споръ съ г-нъ Каназирски по този въпросъ и отричамъ тази загуба, защото той не е взелъ предвидъ известни елементи, които съ оказали влияние за намаление на тази загуба.

Отъ създаването на Дирекцията за храноизносъ до края на 1933 г. държавата е купила 931 милиона килограма зърнени храни, за които е брѣла 2.350.418.120 л. въ пари и 827.878.000 л. въ съкровищни бонове. Г-да народни представители! Отъ продажбата на тия храни държавата е получила 2.620.000.000 л.; отъ постѣпления отъ хлѣбни марки и такси върху брашното — 221 милиона лева, или е получила пари въ повече 491 милиона лева. Има неосребрени данѣчни бонове за 336 милиона лева, които данѣчни бонове не сѣ въ тежестъ на държавата, а сѣ въ тежестъ на общинитѣ, на окръжнитѣ постоянни комисии и на търговско-индустриалнитѣ камари. Споредъ мене, загубата е книжна, счетоводна. Като имаме предъ видъ, че въ 1933 г. се даде намаление 60% на онѣзи данѣци, които се изплащаха въ бонове, то зърнопроизводителътъ е използвалъ само 21% намаление при плащане на тѣзи данѣци, когато всички останали съсловия използвуха 60%. Фактически зърнопроизводителътъ не само че не е получилъ нѣкаква облага отъ държавата, а, напротивъ, той е изгубилъ онова облекчение, което сѣ получили всички

съсловия въ 1933 г. — намаление на данѣцитѣ съ 60%. За периода следъ 1934 г. изнесохъ данни още миналата година, отъ които се вижда, че държавното съкровище никога не е понесло абсолютно никакви загуби. Значи, не можемъ да търсимъ аргументъ срещу една ефикасна намѣса на държавата за стабилизирането и валоризирането ценитѣ на зърненото производство въ това, че понасялъ нѣкакви тежести редовниятъ бюджетъ на българската държава.

Остава да разгледаме въпроса отъ друга страна: заслужава ли зърненитѣ храни да бѣдатъ валоризирани, заслужава ли да се поддържа една висока цена на житото у насъ? Коя категория български граждани сѣ заинтересувани отъ тази валоризация и до какви размѣри тя въобще трѣбва да дойде?

Азъ имамъ въ едно минало заседание възможностъ да ви нарисувамъ онази картина, която представлява нашето земеделско производство. Отъ цѣлата засѣта площъ 34.328.000 декара имаме засѣти съ интензивни култури — тютюнъ, памукъ, лозя, овощни градини, розови градини и т. н. — само 2.250.000 декара. За зърненото производство оставатъ 32.078.000 декара, което представлява 94% отъ засѣтата площъ. Значи интензивнитѣ култури заематъ само 6% отъ засѣтата площъ. Азъ тогава ви изчисляхъ какво представлява вложенитъ трудъ въ интензивнитѣ култури. Като вземемъ, че вложениятъ въ тѣхъ трудъ е 300% повече отколкото въ зърненото производство, дохождаме до неопровержимото заключение, че въ интензивнитѣ култури, се влагатъ 20% отъ земеделския трудъ, а 80% се влагатъ въ зърненото производство. Ето защо, преди да дойдемъ до даване рецепта за разрешаване на въпроса, азъ искамъ да бѣдемъ на чисто по това, заслужава ли държавата да стабилизира 80% отъ земеделския трудъ и на каква цена ще бѣде той, така да се каже, оцененъ, за да може да има едно спокойно стопанско развитие, което да създаде всички условия за създаването на една здрава, стабилна и мощна държава.

Ръководимъ отъ тия съображения, азъ искамъ да опровергая твърдението на онѣзи, които нѣкога разправяха, че само 25% отъ земеделскитѣ стопани били заинтересувани отъ ценитѣ на зърненитѣ храни, защото 75% отъ земеделскитѣ стопани не продавали зърнени храни, а една голѣма частъ отъ тия 75% купували храни за своята прехрана.

Г-да народни представители! Вие, които сте отъ балканскитѣ околии, вие, които сте отъ полубалканскитѣ околии, може да мислите така, обаче другъ е процентътъ на тия стопанства, които продаватъ зърнени храни. Ние имаме 853.000 стопанства, които владѣятъ отъ 10 до 150 декара и съставляватъ 94% отъ владѣната земя, а само 31.387 стопанства владѣятъ отъ 150 декара нагоре. Споредъ мене, тѣзи цифри не даватъ истинския размѣръ на обработваемата отъ отдѣлнитѣ домакинства земя, защото вжтрѣ влизатъ и наследственитѣ имоти, които още не сѣ оформени, но фактически се обработватъ отъ наследящитѣ. Ако направимъ една точна анкета, всѣки за своята околия, ще дойдемъ до заключение, че ние имаме чисто трудови земеделски стопанства 98% — азъ за моята околия мога да ви кажа съ положителностъ, че и 2% отъ стопанствата не използватъ чуждъ трудъ — които представляватъ, така да се каже, грѣбнака на нашето земеделско стопанство, които представляватъ и опората на държавата.

Отъ даннитѣ, които изнесохъ, за васъ става ясно, че когато решаваме въпроса за цената на житото, ние същевременно решаваме въпроса за благоденствието или за мизерията на българското село.

Държавата се намѣси да стабилизира цената на виното у насъ и създаде условия тя да бѣде горе-доле стабилизирана и да даде единъ доходъ, който да гарантира едно спокойно съществуване на производителя. Отъ интензивнитѣ култури, като извадимъ 1.110.000 декара лозя, ще останатъ само 1.150.000 декара засѣти съ памукъ, овощни градини, розови градини и др. Това значи, че само 7% отъ вложения трудъ въ земеделското стопанство е останалъ още незасѣгнатъ отъ покровителството на държавата. И така, 80% отъ труда въ земеделското стопанство, вложенъ въ зърненото производство, чака намѣсата на българската държава, за да бѣде правилно оцененъ.

Азъ искамъ тукъ да направя едно възражение. Г-да народни представители! Когато се намѣсва държавата, за да стабилизира цената на житото, тя не прави подаяние, нито прави подаяние консуматорътъ, който купува на тази цена, защото, нашиятъ земеделецъ-стопанинъ, който крепи на своитѣ плещи и българската индустрия, и българскитѣ

занаяти и свободните професии, има правото да се обърне и да каже: вие, господа, когато определите цената на моя труд и го мърите с аршина, с мърката на международното тържище, позволете и на мене тази мърка да я премъря на вашия гръб! (Ржкоплъскания отъ лъво)

Г-да народни представители! Азъ ще ви дамъ следните данни, които ще илюстриратъ, че нашето земеделско стопанство на своя гръбъ крепи и индустрията, и занаятите, и свободните професии. Азъ не съмъ противникъ нито на нашата индустрия, нито на нашите занаяти, нито на свободните професии. Малко по-късно азъ ще дойда на въпроса за чиновническите заплати.

Миналата година тукъ у известни хора имаше стремежа да насадятъ убеждението, че цената на житото интересува само една категория български села — богатите, селската буржоазия, вършачкаджините и т. н. Азъ искамъ да опровергая това, което се говореше, което се подхвърляше с апострофи. Даже станаха нежелателни сцени. Г-нъ Никифоровъ на времето, когато ставаше въпросъ за цената на житото, каза, че на международния пазаръ въ момента цената била 2.03 л. За мене нѣма значение каква е международната цена на житото. И ако има една грѣшка у насъ, която да е нанесла много поражения въ нашия стопански животъ и която да създава всички условия да изживѣемъ още веднажъ трагедията отъ 1931 г., тя се дължи на заблудението, че ние гледаме цената на международното тържище, за да определимъ вътрешната цена на житото. Тогава се целѣше да се покаже, че цената на вънъ е ниска и че не може да се даде по-голяма цена вътре. Ако ние гледаме сегашната цена 1.30 л., това би значило да определямъ вътрешна цена, при която да дойдемъ до една дефицитерностъ въ нашето земеделско стопанство, което ще създаде реални условия на нова смѣтка да изживѣемъ годините, които смѣтаме, че вече сме изживѣли.

Азъ отварямъ тукъ една скоба, г-да народни представители, и ви заявявамъ, че колкото и сполучливо вие да разрешите въпроса за задълженията, колкото и да дебатирате, колкото и форми да намерите за неговото разрешаване, вие нѣма да го разрешите окончателно, ако предварително не разрешите единъ другъ въпросъ надъ въпросите: да извадите земеделското стопанство отъ неговата дефицитерностъ. Вие и да опростите всички задължения на земеделското стопанство, то на нова смѣтка ще ги направите, щомъ е дефицитерно. Азъ следъ малко ще ви дамъ една картина и желая да бѣда опроверганъ. Миналата година ставаше въпросъ, че въ Румѣния има валоризиране на цената на житото съ 1 лей, който въ него време бѣше 0.60 л. Г-да народни представители! Това не е истина. Въ Румѣния има два начина на валоризиране: единиятъ е камбиалната валоризация, а другиятъ е премийната. Когато на борсата имаме международна цена 2.90 л., въ сѣщия моментъ фобъ Кюстенджа тѣ даваха едно валоризиране чрезъ своята камбиална валоризация 38%, което правеше 1.10 л. Освѣтъ това, тѣ даваха допълнително и премийна валоризация отъ единъ лей на килограмъ, което прави още 60 стотника. Фактически румѣните дадоха възможностъ тѣхното жито да бѣде взето отъ производителя на база 4.60 леи и да бѣде изнесено на външното тържище. Така тѣ се избавиха отъ много запаси, които евентуално биха имали сега на лице и биха претърпели сѣщитѣ разочарования, които търпимъ ние сега.

Г-да народни представители! Азъ нѣма да се спирамъ на Дирекцията за храноизносъ. Когато минаваше нейниятъ бюджетъ, азъ говорихъ за нея. Признавамъ, че Дирекцията за храноизносъ отъ дълго време опитъ има вече една съвършена организация, но тя има и много дефекти. И азъ моля г-нъ министъра на търговията да изправи всички отѣз грѣшки, които бившиятъ министъръ на търговията направилъ съ масовото уволнение отъ Дирекцията за храноизносъ на подготвенъ и школуванъ персоналъ. Азъ смѣтамъ, г-нъ министре, че вие ще вземете мѣрки, да може този персоналъ на нова смѣтка да изпълнява тъй достойно своята задача, както я е изпълнявалъ.

Г-да народни представители! Щѣше да бѣде по-добре, ако по-рано бѣхме продали една частъ отъ нашите зърнени храни, нѣщо, което се практикува въ житната търговия. Азъ смѣтамъ, че на директора на Храноизноса трѣбва да се дадатъ малко по-широки права, да може да използва гъвкавостта на своя търговски апаратъ. Той трѣбваше да продаде а ливре още презъ м. августъ 10 милиона килограма, сега да продаде друго количество и да изчака, за да може смѣтките да не излѣзатъ по-тъжни въ края на краищата. Обаче грѣшката си е грѣшка, то е отѣдѣленъ въпросъ, на него нѣма да се спи-

рамъ, но смѣтамъ, че може да се извлѣче поука отъ сторената грѣшка.

Азъ бихъ желалъ да зная, кой ще ме опровергае, че действително 80% отъ нашето земеделско население е извънредно заинтересувано отъ цената на нашето жито, отъ валоризирането на земеделския трудъ. За да ни бѣде ясно какво разочарование претърпѣ нашиятъ земеделецъ-стопанинъ, ще ви кажа, че презъ 1928 г., при тогавашните цени на житото, сѣдната надница на земеделеца-стопанинъ е била 63 л. Данните, които ще ви дамъ, моля да изслушате внимателно, за да може тѣзи, които ще говорятъ следъ мене, да направятъ опровержение, ако грѣша.

Г-да народни представители! Азъ приемамъ, че сѣдното земеделско стопанство у насъ е 70 декара. Този, който нѣма 70 декара, допълнително взема подъ наемъ фондови земи, училищни земи и на частни лица. Тѣзи, които работятъ въ чисто зърнопроизводствени райони, винаги се стремятъ да работятъ поне 70 декара, съ които да могатъ да изкаратъ своето препитание. Отъ тия 70 декара, 20 декара оставатъ за угаръ, а 30 декара се засѣватъ съ пшеница. При най-добра реколта сѣдниятъ добивъ е 130 кгр. пшеница отъ декаръ. Като извадимъ семето 450 кгр., оставатъ 3.450 кгр., които по 3.40 л. правятъ 11.730 л. 10 декара засѣти съ ечемикъ, по 180 кгр. на декаръ, даватъ 1.800 кгр. Отъ тѣхъ 150 кгр. сѣ за семе. Останалите 1.650 кгр., по 2.50 л., правятъ 4.125 л. 5 декара засѣти съ овесъ, по 160 кгр., даватъ 800 кгр.; извадени 75 кгр. за посѣвъ, оставатъ 725 кгр. по 2 л. — 1.450 л. 5 декара засѣти съ царевича, по 200 кгр., даватъ 1.000 кгр., по 2.50 л., прави 2.500 л. Това сѣ сѣдни цени, даже сѣ много високи, каквито имаме при една обикновена реколта. Пада даже до 1.80 л. цената на царевичата. Или, земеделско стопанство, което обработва 70 декара земя, има бруто приходъ 19.805 л.

Г-да! Азъ ще прибѣгна къмъ единъ новъ маниеръ на определяне дефицитерността на земеделското стопанство. Въ миналото, въ 1932 г., на едно събрание на зърнопроизводителите отъ Поморийския районъ се взе една оригинална резолюция, която тогава се печати въ всички вестници и се правиха по нея коментари и въ Парламента, и вънъ отъ Парламента, но никой сериозно не опроверга ония данни, които бѣхме дали тамъ. Следъ близо 8—9 години азъ ида сега съ новъ маниеръ да ви определя дефицитерността на земеделското стопанство. Ще прибѣгна да определя чистия разходъ и да го извадя отъ прихода, за да определя надниците на земеделците-стопани, които иматъ стопанство отъ 70 декара. Разходътъ на едно стопанство отъ 70 декара е следниятъ: поземеленъ данѣкъ по 7 л. на декаръ — 490 л.; пѣларшина по 3 л. на декаръ — 210 л.; паша на два вола по 30 л. — 60 л.; водно право — 100 л.; такса за кола — 100 л.; данѣкъ сгради — 100 л.; горска такса — 300 л.; изхранване на два вола — 2.250 л.; подковаване на добитѣка — 300 л.; сѣно и люцерна — 1.500 л.; поддържане инвентара — 700 л.; солъ за воловетѣ — 200 л.; поддържане сградите — 1.000 л.; застраховка на добитѣка и подновяването му — 1.000 л.; ливхи и погашения на единъ дългъ отъ 10.000 л. — 2.000 л., или въ краенъ случай ще го вземемъ като рента на земята 2%. Всичко това, г-да народни представители, прави 11.310 л. Или на земеделеца-стопанинъ му остава чистъ приходъ 8.415 л.

Г-да народни представители! Съ тия 8.415 л. това земеделско стопанство ще трѣбва да си купи хлѣбъ, ще трѣбва да си купи дрехи, ще трѣбва да поддържа семейството си, ще трѣбва да посрѣща всички необходими разходи за главата на семейството и т. н.

Димитъръ Кушевъ: И за постройките.

Христо Василевъ: Моля. — Г-да народни представители! При този разходъ надницата остава 19 л. И азъ много съжалявамъ, че се позволява въ Родно радио на нѣкакви специалисти да излизатъ да разправятъ, че нашиятъ земеделецъ-стопанинъ работилъ 90 дни въ годината. Г-да народни представители! Азъ обръщамъ вниманието на г-нъ министъра на железниците, че трѣбва да става поне една проверка на данните, които се изнасятъ чрезъ Родно радио, за да не се смѣ цѣла България. Азъ ще ви кажа колко надници сѣ необходими на туй земеделско стопанство отъ 70 декара за производствения процесъ, за да видите, че това, което се приказва, е скандално и не трѣбва да се допуска.

Г-да народни представители! Азъ приемамъ, че сеитбата става на три рала, макаръ че на много мѣста, поради класовостта на почвата, става на 4, а нѣкъде даже и на 5 рала. За 50 декара, сѣдно по две рала, трѣбватъ 50 над-

нищи. За 30 декара пшеница, за да бъдат пофти на трето рало, тръбват 15 надници; за 10 декара ечемик тръбват 5 надници; за 5 декара овес — две и половина надници; за 5 декара царевича — две и половина надници. За да се изкопаят 5 декара царевича, тръбват 10 надници; за да бъде царевичата обрва и изсушена, тръбват пак 10 надници. Единъ способен, добър работник ще ожене най-много единъ декаръ на денъ. За да бъдат оженати 45 декара, тръбват 45 надници. Двема души, които да превозват снопитъ, ще работят най-малко 10 надници. Върхнотата ще продължи най-малко 20 дни, съ по 4 души — 80 надници. За торена, превозъ и пръскане тръбват 10 надници. За поправка на инвентара тръбват 5 дни. За уреждане на двора и сградите тръбват най-малко 15 дни. За да отиде производителът на пазара да занесе онова, което е придобил, тръбват 5 дни. За да отиде да си набави дърва за горене и огрети, тръбват 10 надници. За превозъ на пшѣа, сѣно и за складирането им тръбват още 10 надници. Всичко това прави 246 работни дни, при най-малко 14-часовъ работенъ денъ. Ако ги приведемъ къмъ 8-часовъ работенъ денъ, ще получимъ 430 надници. Значи 430 надници съ необходимо, за да се извърши цѣлиятъ производственъ процесъ за прибирането на реколтата въ едно земеделско стопанство отъ 70 декара.

Г-да народни представители! Отъ тия данни, които и да ги умалонажавате, остава единъ фактъ — че земеделцѣтъ-стопанинъ работи най-малко 260—270 дни. Ако ги преобърнете въ 8-часовъ работенъ денъ, пакъ не можете да създадете надниците похъ 400. При тая картина, която имаме въ нашето земеделско стопанство, което пулсира цѣлия ни стопански животъ, вече въпросътъ за цената на житото не е чисто стопански, не е въпросъ само на зърнопроизводителя, а е и въпросъ бюджетенъ, въпросъ държавенъ, въпросъ отъ голѣма важностъ за развитието на нашитѣ индустрии, на нашитѣ занаяти, за създаване на всички условия за пулсирането на нашия стопански животъ, за стопанското развитие и за създаването на здрава и стопански мощна държава.

Ние не трѣбва да си затваряме очитѣ предъ голѣмия социаленъ конфликтъ, който е изправенъ предъ насъ. Съ създаването на трудовитѣ договори ние имаме да разрешимъ социалния проблемъ въ България. Предъ българската държава, предъ българскитѣ управници, предъ българския Парламентъ стои откритъ голѣмиятъ въпросъ за преценка на земеделския трудъ, въпросътъ за определяне цената на земеделския трудъ. (Нѣкои отъ центъра и отъ лѣво ржкоплѣскаватъ) И азъ смѣтамъ, че този голѣмъ въпросъ трѣбва да се разреши отъ Парламента.

Г-да народни представители! На времето още, когато се формираше Земеделскиятъ сѣюзъ, въ всички негови конгреси се е повдигалъ въпросътъ за повишение цената на житото. Ние виждаме, че и сега, когато се създава една нова земеделска организация, земеделскитѣ задруги, първата ѝ работа, първата ѝ задача е да иска увеличаване цената на житото. Азъ участвахъ въ конгреса на земеделскитѣ задруги и зная съ какви аплодисменти, съ какви овации бѣше последвано четенето на този пунктъ отъ резолюцията, въ който се говорѣше за повишение цената на житото на 4.50 л., на ръжта на 3.70 л. и т. и. Какво показва това? Това показва, че въ каквато и форма да се яви едно земеделско движение, то се проявява съ чисто материалнитѣ си интереси и социалниятъ му отенѣкъ не може да се премахне. Този, който иска да спечели българското село, който иска да го успокои и който иска да го води къмъ успѣхъ, къмъ култура и стопанско издигане, той трѣбва да си зададе за целъ да разреши голѣмия социаленъ проблемъ за преценка на земеделския трудъ. (Ржкоплѣскания отъ центъра и отъ лѣво)

**Григоръ Василевъ:** Не преценка, а увеличаване на цената на земеделския трудъ.

**Христо Василевъ:** Г-да народни представители! Азъ бихъ желалъ да погледнемъ на въпроса много сериозно.

Да дойда до нашата индустрия, за която държа да бъде тя национална, да се развива и да създава условия за работа на нашия работникъ. Азъ поздравявамъ г-нъ министъра на търговията, че той държи здраво, когато дойде въпросътъ да се определя цената на работническия трудъ, минималната работническа надница да бъде 40 л. Азъ смѣтамъ, че онѣзи, които съ малки сабини, които съ собственици и които крепятъ най-здраво устнитѣ на нашата държава, не трѣбва въ никой случай да завиждатъ на работничитѣ, да завиждатъ на горскитѣ стражари, на обикновенитѣ пазачи и на много други, да бѣгатъ отъ

стопанството и да опитватъ да станатъ търговци. (Ржкоплѣскания отъ лѣво и центъра)

Ако разрешимъ въпроса за цената на житото, ако разрешимъ въпроса за цената на земеделския трудъ, ние ще изобавимъ българската държава отъ службогонския елементъ. Ще ви кажа единъ прѣсненъ примѣръ. Азъ се учудихъ, когато при мене дойде най-добриятъ стопанинъ на с. Скобелево, Казанлъшка околия, Илио Косевъ и ми каза, че станалъ замѣстникъ-кметъ. Азъ му казахъ: какъ може да станешъ замѣстникъ-кметъ ти, който имашъ 100 декара земя? Той отговори: „Г-нъ учителю — азъ съмъ билъ неговъ учителъ — ти ме научи да си правя смѣтката. Когато работя земята, имамъ 28 л. надница. Сега получавамъ 1.500 л. месечно като замѣстникъ-кметъ. Колкото и да е малка тази заплата, азъ хемъ съмъ ракатъ, хемъ получавамъ 40 л. надница“. Това сѣ условията, г-да, които създаватъ предпоставките да имаме службогонство, да имаме единъ службогонски елементъ, който разтърсва нашия политически животъ и винаги го направлява въгрѣшно.

Нашата индустрия, г-да, ако не е протекцията на държавата, ако не сѣ протекционниятъ мита, които имаме, и ако не е забраната на вносъ на известни фабрикаци у насъ — това се отнася също така и за нашитѣ занаяти — азъ ви увѣрявамъ, не би живѣла 24 часа. Да ви посоча единъ случай. На търга, който стана на 23 януарий т. г. за доставка на персепановъ платъ за нашето въздухоплаване, се явиха много фирми, и за голѣма моя изненада германската фирма „Зомефелдъ“ би нашитѣ фирми съ 161.20 л. на единъ метъръ. Най-добра, най-износна оферта отъ българскитѣ фирми е далъ г-нъ Кралевъ, отъ Сливенъ — 280 л., при условие, че ще има безмитенъ вносъ на вѣнча, при условие, че нашитѣ работници сѣ по-евтини. Въ Германия има насърчение на германската индустрия, която се явива да конкурира нашата индустрия. Погледимъ, че ако се отвори границата, нашата индустрия ще бъде разнебитена въ 24 часа. Азъ не ви кажа, какво става съ нашитѣ платове. Памучни платове може да дойдатъ въ България просто на безценница, но нашитѣ производители си купува сега по 17—18 л. метърътъ. Не искамъ да ви отнемамъ повече времето. Това се опаси, също така и за нашата жѣлѣзарска индустрия. Ако премахнемъ протекционното мито на обикновенитѣ чугунени печки, което е 1.20 л. на килограмъ, и на лукошнитѣ печки, което е 2.20 л., нито една печка не може да се изработи въ България. Значи, намѣсата на българската държава създава всички редни условия да се развие нашата родна индустрия, да се развиятъ роднитѣ занаяти и да се развиятъ всички промишлености, които създаватъ физиономията на една културна държава, каквато е нашата. Защото една държава, въ която нѣма развита индустрия, въ която нѣма развити занаяти, има физиономията, както казахъ по-рано, на колонизална страна.

Смѣлото се отнесе и за нашата горска индустрия. Г-нъ министърътъ на финанситѣ каза, че нашитѣ дървесни материали сѣ много скъпи. Правъ е г-нъ министърътъ на финанситѣ, че нашитѣ дървесни материали сѣ много скъпи, но трѣбва да потърсимъ причинитѣ. Една отъ причинитѣ за скъпостта на нашитѣ дървесни материали може би е липсата на намѣса на държавата, за да нормира ценитѣ на тия материали, но, споредъ мене, главната причина е, че у насъ липсватъ горски пѣтища, които да дадатъ възможностъ на нашата горска индустрия да ни достави евтини дървесни материали.

Г-да народни представители! Ние нѣмаме хубави горски пѣтища, каквито имать романиитѣ, които ги наследиха отъ Австро-Унгарската империя. Тѣ наследиха Трансилвания и Буковина, където има най-хубави горски пѣтища; има жѣлѣзнопѣтни линии, има въздушни линии и превозътъ на единъ кубикъ материалъ до последния продаженъ пунктъ струва отъ 7% до 18% отъ стойността на материала, когато у насъ струва надъ 100% отъ стойността на материала. Ние имаме хубави девствени гори въ Котленския балканъ, отъ където е г-нъ министърътъ на финанситѣ, и ако тамъ, се направи хубавъ горски пѣкъ, превозътъ нѣма да струва толкова скъпо и цената на дървесния материалъ ще падне. Вие знаете ли, какво богатство крие този балканъ, вие знаете ли, че ние можемъ отъ тамъ да имаме най-хубавото дъшеме, и то импретирано, което ще бие десетъ пъти по качество румѣнското дъшеме и ще го имате за 1.500 л. кубикътъ. въ който до е пунктъ на нашата страна? Обаче сега, само за да слѣзе дървесниятъ материалъ отъ Котленския балканъ, сѣ необходими 1.000 л. на кубикъ. Горската индустрия би създава много доходи на нашето население, обаче прѣчката е въ липсата на пѣтища. Нашиятъ земе-

държавата, който купува дървесен материал, не може да направя никакви възражения, че го купува върху 2.500 л. кубикът, защото е платено много ниско за преноса на този материал.

Г-да народни представители! Досега азъ разглеждах въпроса отъ неговата социална страна. Сега искаме да го разгледаме отъ бюджетно гледище. Минахме бюджета на държавата. Основата, върху която го градихме, бяха косвените данъци, които са единъ непостояненъ елементъ, който ще определи дали нашиятъ бюджетъ ще бъде реаленъ или нѣма да бъде реаленъ. Г-нъ министърътъ на финансите има най-големия интересъ — и азъ го моля въ Министерския съветъ да стори това — да се противопостави на този хипотезъ, който се създава, че външната цена на житото трѣбва да предизвика намаление на вътрешната цена, и въ никой случай да не позволи това, защото, ако то стане, цѣлния му бюджетъ ще рухне. Овнъ елементъ, който ще уравниши бюджета, това са косвените данъци. Косвените данъци, г-да народни представители, се увеличаватъ или намаляватъ само отъ консумативната способностъ на нашето население. Презъ 1928 г., когато имаме 6.50 л. цена на житото, имаме 2.807.000.000 л. косвени данъци. Въ 1933 г., когато цената на житото спадна фактически на 1.60 л., косвените данъци спаднаха на 2.000.000.000 л. Това какво показва? Това показва, че зърненото производство е, което пулсира нашия стопански животъ. И ако ние за новата реколта, която иде, дадемъ същата цена на житото, която се даде въ 1931 г. поради недостатъчното разбиране на този въпросъ — мога да кажа това открито, защото безъ всякаква нужда, безъ всякаква причина отидохме тогава да намалимъ цената на житото — то значи, че не знаемъ да направимъ най-добрата смѣтка и да определимъ една цена, която да не разтърси нашето земеделско стопанство.

Ако, г-да народни представители, действително намалимъ цената на земеделските произведения, ако смутимъ земеделските срѣди, ако намалимъ покупателната способностъ на нашето земеделско население, много право показва свои песимизъмъ г-нъ министърътъ на финансите, като казва: „Г-да! Азъ съмъ песимистъ и се страхувамъ да не би на пролѣтъ, когато става продажбата на поразените отъ сушата култури: фасулътъ, царевичата, слънчогледовото семе и др., това да окаже нѣкакво влияние за намаляване на приходите отъ косвените данъци съ 5 или 10%, което — по негово изчисление — прави 800 милиона лева“. Азъ ви уверявамъ, г-да народни представители, че ако намалимъ доходността на нашето земеделско стопанство, положително ще имаме едно намаляние на приходите отъ косвени данъци — може би ще бъде въ по-голямъ размѣръ, отколкото очаква г-нъ министърътъ на финансите — ще имаме неуравновесенъ бюджетъ и ще трѣбва да изоставимъ всички строителни работи, които пласувахме; ще трѣбва да спремъ цѣлата дейностъ на българската държава и всички културни работи, които са начертани да се извършатъ съ новия държавенъ бюджетъ.

Г-да народни представители! Азъ ще направя и други разсуждения. Ако ние имаме 800 милиона лева намаляние въ косвените данъци, което ще бъде резултатъ на недостатъчната консумативна способностъ на нашето население, знайте, че това ще окаже въ десеторенъ размѣръ влияние върху нашия стопански животъ, поражението въ срѣдите на нашите занаятци, индустриалци и работници ще бъде страшно и ние ще изживѣемъ дните отъ 1931 до 1933 г.

Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че когато да разрешението и на най-добрите въпроси ние търсимъ примѣри отъ вънъ, ще трѣбва и сега да видимъ, какво са направили по-културните народи по този въпросъ. Преди да пристѣпимъ къмъ това, ще се спра на другъ единъ въпросъ: кой е противъ повишаване цената на житото? Занаятци, индустриалци и търговци не са противъ; тѣ са за повишение цената на житото. Азъ съжалявамъ, че председателятъ на търговско-индустриалната камара въ София г-нъ Димитъръ Савовъ го нѣма тукъ, за да ви каже, че въ 1933 г., когато се повдигна въпросъ да бъде свободна търговията съ жито и да се поевтини житото, индустриалци и занаятци напуснаха демонстративно събраниято на камарата. Работниците, въ двата си ниваса, също се изказаха ясно и категорично за повишение цената на житото. Овнзи, които издаваха нелегалния „Работнически вестникъ“, излъкоха съ две последователни статии да пледиратъ повишение цената на житото, защото смѣтаха, че земеделците-стопанини, който за тѣхъ е работникъ, не може да бъде поставенъ при тѣхъ трудни условия да получава 19—20 л. надница. Официалниятъ Работнически съюзъ въ София също така ясно и категорично заяви, че

работниците са за по-висока цена на хлѣба, защото тя ще дойде да повиши тѣхната надница по трудовите договори и ще създаде единъ по-голямъ стопански обмѣнъ, едно стопанско раздвижване. Азъ много желая да чуя мнението и на досегашния секретаръ на Работническия съюзъ, който е записанъ малко по-късно да говори.

И чиновниците не могатъ да бъдатъ противъ по-високата цена на житото. Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че вече сме догонили заплатите, които получавали чиновниците въ 1928 г. и никакви реални условия нѣма на лице, които да накаратъ чиновниците, на които е известна мизерията на българското село, където се работи съ надница по 19—20 л., да бъдатъ противъ повишението цените на зърненото производство.

Ще взема за примѣръ Поморийското данъчно управление, което съ 33 души персоналъ въ 1928 г. имаше бюджетъ 660.500 л. Заплатата на тогавашния данъченъ началникъ е била 34.800 л. годишно. Всички заплати тогава почти са като днешните, даже сега има известно повишение на заплатите за нѣкои малки служби. По сегашния бюджетъ са предвидени 720.400 л. пакъ за 33 души. Като прибавимъ и годишното възнаграждение, което са имали чиновниците въ 1928 г., получава се почти едно изравняване на заплатите.

Г-да народни представители! Азъ имамъ фактура отъ 1928 г., която ще ви посоча, за да видите на каква цена се е продавало брашното. Брашното четворка, отъ което се прави типовиятъ хлѣбъ, се е продавало по 9.60 л. Азъ не желая сега да отидемъ до тамъ. Даже ако въ известни ведомства нѣма изравняване на заплатите на държавните служители къмъ заплатите имъ отъ 1928 г., азъ съмъ съгласенъ да стане то, но да стане и едно пропорционално увеличение въ цената на житото.

Съ туй, г-да, ние ще разрешимъ не само въпроса за цените на зърнените храни, но ще разрешимъ и въпроса за стопанското раздвижване въ нашата страна, а така също ще създадемъ и предпоставката за създаване на една вънъ въ нашия народъ, да заживѣе малко по-спокойно, да почувствува действително, че е таченъ, та когато утре той трѣбва, да го намѣримъ ентусиазиранъ, да го намѣримъ готовъ да брани собствената си земя, която му е по-скъпа отъ всичко. (Ръжкоплѣскания) Само по този начинъ, когато му дадемъ да почувствува, че достатъчно сме се погрижили да подобримъ неговия халъ, и когато му създадемъ условия той да може да живѣе човѣшки, ние можемъ да повдигнемъ неговия духъ. (Ръжкоплѣскания)

Г-да народни представители! Азъ смѣтамъ, че никъде въ свѣта не става определяне цената на житото по цената на външния пазаръ. Нѣма въ свѣта страна, въ която международното тържище да определя цената на житото и въобще на зърнените храни. Миналата година, когато г-нъ Багряновъ държа своята речъ, вие си спомняте, че той посочи една телеграма, която дойде отъ Солунъ, отъ официалните органи на гръцката държава, занимаващи се съ покупка на зърсени храни. Тогава тѣ имаша цена 7 драхми. Германия е определила цената на житото на 7 л., а цената на ржѣта — 5.60 л. Въ Франция цената почина върху една валоризация на цената отъ 1913 г. Въ мотивите, които са послужили за да се прибѣгне къмъ една държавна намѣса въ Франция — като имате предъ видъ, че това е една капиталистическа държава, въ която традициите са много силни — вие ще прочетете следното. Следъ като дождатъ до заключението, че трѣбва да прибѣгнатъ къмъ една валоризация на цената, тамъ се казва (Чете) „Съ други думи, тогава когато земеделците производители продава своите произведения само 2½ пъти по-скъпо отъ предвоенната имъ цена, трѣбва да плаща дехмитъ си, машините си и пр. 5 пъти по-скъпо, отколкото въ 1913 и 1914 г., да плати 9 пъти повече данъци на държавата, отколкото въ предвоенния периодъ.“

Всичко това, както и неуспѣхътъ на законите отъ 1933 и 1934 г. да облекчатъ положението на земеделското стопанство, засаги френското правителство да прокара въ Парламента закона за „Междувластна служба за житата“.

Национализирането на Банкъ де Франсъ и създаването на службата за житата са двѣте най-големи стопански реформи на правителството Леонъ Блуа.

Срещу голѣмите трѣстове, които доминиратъ въ житния пазаръ, правителството трѣбваше да подпомогне производителите въ организиране на тѣхните професионални организации. Стотици хиляди земеделци вече членуватъ въ земеделските кооперации, синдикати и т. н., но земеделските организации не могатъ, безъ намѣсата на държавата, да освободятъ производството, а оттамъ и



консумацията от ржцетъ на спекуланти и голѣмитъ житни тръстове.

Националната служба за житото има за целъ да установи стабилни цени, които ще дадатъ благосъстояние на земеделците производители и ще възвратъ тяхното доверие къмъ държавата.

Функционирането на службата почива изключително върху дейността на земеделските кооперации, обединяващи производителите на житото, и върху отпущането на необходимите кредити отъ Банкъ де Франсъ на казаните кооперации. Търговците ще могатъ да купуватъ и продаватъ жито, но подъ контролата и споредъ предписанията на службата. Таксите за млѣнето също се изменятъ.

Вносътъ и износътъ на житото окончателно се изтръгва отъ ржцетъ на спекуланти и занаятци, които ще изпълнява отъ службата.

Цената на житото досега определяха съ спекулативни цели. Занаятци тя ще се определя отъ специална комисия, състояща се отъ 29 представители на производителите на житото, 9 представители на консуматорите и 9 представители на мелничарите, бразнарите и др.

Значи, опитътъ, г-да, е научилъ хората, че трѣбва да взематъ мѣрки да гарантиратъ цената на своето жито, както ви изнесохъ. Тѣ допускатъ да участвуватъ въ определяне цената на житото 29 представители на производителите. Въпросътъ се разглежда въ неговата широчина, като се създаватъ всички условия за едно спокойно посрещане на реформата.

Г-да народни представители! Ако ние решимъ тоя въпросъ въ Парламента, даже като дадемъ една цена отъ 250 л. на житото, азъ ви увѣрявамъ, че спокойствието долу ще бѣде по-голѣмо, отколкото, ако този въпросъ бѣде решенъ мимо участието на Парламента, само отъ Министерския съветъ. (Ржкоплѣскания) Азъ смѣтамъ, че Министерскиятъ съветъ има смѣтка да чуе тукъ мнението на всички и тукъ да се поеме единъ публиченъ ангажиментъ — да се види кой е противъ високата цена на житото и кой е за нея. Нека всѣки да има свободата да се изкаже. Ако ние направимъ единъ референдумъ, да попитаме каква трѣбва да бѣде цената на житото, азъ ви увѣрявамъ, че 80% ще бждатъ за повишение цената на житото. (Ржкоплѣскания) Вие ще бждете изненадани, че дори въ голѣми центрове ще има хора, които ще сѣ за повишение цената на житото.

Прави ми възражение г-нъ Мумджиевъ.

Асенъ Мумджиевъ: Азъ говоря за работническите и занаятчийските центрове.

Христо Василевъ: Г-нъ Мумджиевъ! Вие, може би, сте отъ изключителна околия.

Асенъ Мумджиевъ: България е горска страна.

Христо Василевъ: Азъ съжалявамъ, г-нъ Мумджиевъ, че вие не знаете колко е горското население въ България. Горското население въ България не представлява 1/4 отъ българските граждани.

Асенъ Мумджиевъ: Не сѣ вѣрли Вашите данни.

Христо Василевъ: За разрешението на въпроса за горското население има начинъ, г-нъ Мумджиевъ. (Възречения отъ лѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни)

Христо Василевъ: Моля, г-да, азъ ще се изясня. Ще ви кажа за Троянъ.

Г-да народни представители! Троянъ е много по-добре, отколкото най-производителниятъ житенъ центъръ, защото при износа на плодове има едно подпомагане съ страна на държавата, има едно валоризиране на техните цени. Азъ смѣтамъ, че въпросътъ е много ясенъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Завършете, г-нъ Василевъ.

Христо Василевъ: Г-да! Азъ ще кажа едно разрешение на този въпросъ и ще завърша. Азъ искамъ да дамъ на въпроса едно разрешение, а не само да критикувамъ, безъ да кажа своето мнение. За мене въпросътъ се разрешава по следния начинъ. Ние ще трѣбва на всѣка цена да покочимъ надницата въ земеделското производство поне на 35 л. Ако ние качимъ тази надница на 35 л., цената на житото трѣбва да бѣде 5 л.

Какво значи 5 л. жито? 5 л. жито значи единъ ангажиментъ на всички останали съсловия на тази цена да ядатъ хлѣба. Вие не можете да искате, г-да, този който получава днесъ надница 20 л., да храни оня, който получава 50-60 л. надница. Житото ще се яде на такава цена, на каквато то коштува на земеделеца-стопанинъ. Каква ще бѣде срѣдната цена, по която трѣбва да му се плаща? Азъ не желая държавата да понесе никакви жертви. Азъ даже ще направя единъ компромисъ — да се откаже държавата и отъ оня процентъ, който ще се получи отъ свободните девизи. Моята рецепта е следната.

Ние имаме вътрешна консумация къмъ 400 милиона килограма, по 5 л., правятъ 2 милиарда; имаме срѣдно износъ 100 милиона килограма, по 2 л. правятъ 200 милиона лева, или всичко 2 милиарда и 200 милиона лева. Раздѣлени на 500 милиона килограма, получава се 4.40 л. за килограмъ жито, а като махнемъ 50 ст. за режия и за други разходи, ще остане 3.90 л. за килограмъ жито. Въ такъвъ случай, ако на външния пазаръ имаме 2 л. жито, цената му ще бѣде тукъ 3.90 л.

Другъ примѣръ. Ако изнесемъ 300 милиона килограма, по 2 л. правятъ 600 милиона лева, и вътрешна консумация 400 милиона килограма по 5 л. — 2 милиарда лева, или всичко 2 милиарда и 600 милиона лева. Въ такъвъ случай цената ще бѣде 3.21 л.

Но, г-да народни представители, ние не трѣбва въ никой случай да изпадаме въ този абсурдъ: когато имаме жито за износъ, производителътъ да получава по-ниска цена, а когато нѣмаме жито за износъ, производителътъ да получава по-висока цена. По тоя начинъ вие убивате стремението за повече производство.

Ще ви дамъ и още единъ примѣръ. Ако изнесемъ, колкото много години сме изнасяли само 30 милиона килограма, по 2 л., правятъ 60 милиона лева, и 400 милиона килограма за вътрешна консумация, по 5 л. — 2 милиарда лева, или всичко ще имаме 2 милиарда и 60 милиона лева. Като се намалятъ режийните и други разходи по 50 ст. на килограмъ, ще се получи цена 4.30 л. за килограмъ. Отъ това излиза, г-да народни представители, че тогава, когато ще изнасяме най-малко, земеделското стопанство ще получи най-много. Така, на примѣръ, когато ще изнесемъ 300 милиона килограма, то ще получи общо 2 милиарда и 600 милиона лева; а когато цената е най-голѣма — 4.30 л. — ние ще изнесемъ само 30 милиона килограма, или общо цѣлото земеделско стопанство ще получи 2 милиарда и 60 милиона лева. Когато пъкъ ще изнесемъ 100 милиона килограма, земеделското стопанство ще получи 2 милиарда и 200 милиона лева.

За мене, прочее, базата е тази: създаване на всички условия за една гарантирана надница на земеделеца-стопанинъ. Когато г-нъ министърътъ на търговията определя съ колективни трудовъ договори надниците на работниците и т. н., азъ смѣтамъ, че най-голѣмиятъ договоръ, който ни предстои да създадемъ, е договорътъ за определяне надницата на земеделеца-стопанинъ, на който работодателътъ е неизвестенъ — това сѣ милионите мѣсни консуматори и оѣзи, за които се изнася на вънъ. Смѣтамъ, че българскиятъ Парламентъ трѣбва да има куража да поеме тази отговорностъ или да я отхвърли, но да се знае, че Парламентътъ дава или не дава достатъчна цена на земеделския трудъ въ България. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Сава Поповъ.

Сава Поповъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Преди да пристѣпя къмъ разглеждане на законопроекта за 600-милионния кредитъ, който Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни е вече сключила отъ Българска земеделска и кооперативна банка, азъ смѣтамъ за неизлишно да хвърля единъ погледъ върху дейността на Дирекцията за храноизносъ отъ основаването ѝ до този моментъ, за да можемъ да си уяснимъ достатъченъ и напремненъ ли е този, кредитъ, скѣпъ или евтинъ ще бѣде той за дирекцията, и ролята, която е определена на тая дирекция да изиграе въ стопанския животъ на нашата страна.

Г-да народни представители! Идѣта за създаването на Дирекцията за храноизносъ се роди презъ 1930 г., която бѣше страшна и катастрофална година за цените на зърненото производство у насъ. Известно е на всички ви, че въ 1929 г. стана едно повсемѣстно замръзване на зимните посѣви почти въ цѣлата страна. Хамбарите на земеделците-производители бѣха почти опразднени. Настана паника и всички почнаха да търсятъ храни, респ. жито, за изхранване и посѣвъ. Това търсене предизвика едно страшно по-

вишение на цените, и тѣзи, които имаха единъ резервъ отъ 1927/1928 реколтна година, почнаха да искатъ по 200—250 л. на шиникъ жито, или 12-14 л. за килограмъ. Тогава на българския производител се притече на помощ Българската земеделска банка, като раздаде жито за постѣвъ и изхранване по цена около 740 л. на килограмъ, или сръдно около 110—114 л. на шиникъ.

Презъ 1930 г., обаче, благодарение голѣмото спадане цената на житото на външните пазари, спадна и цената на нашето жито — което не бѣше аслж и толкова доброкачествено — на 24, 30, 32 л. крината, или около 150—160 л. килограмътъ. Ясно е, че тая цена, 20, 24, 25 л. за крина жито, колкото взе земеделецътъ-производител за произведеното презъ 1930 г. жито, бѣше недостатъчна, да покрие лихвата на куеното презъ 1929 г. жито — по 120—130 л. крината. Тогава правителството замисли създаването на Дирекция за храноизносъ, която да може да урегулира цените и да спаси земеделците стопани отъ това безизходно положение.

Тукъ му е мѣстото, г-да народни представители, да спомена за неудачността на конструкцията на Дирекцията за храноизносъ при проявените тогава двойни цени на пазара. Дирекцията за храноизносъ създаде една цена 4л. за килограмъ при база на житото: 76 хектолитрово тегло, 3% ръжъ и 3% чуждици. Обаче тая цена не се получаваше въ лева, а се получаваше въ лева и данъчни бонове. По-едриятъ земеделски-стопани нѣмаха смѣтка да продаватъ своето производство на агентите на Дирекцията за храноизносъ и да получатъ 30, 40, 50 хиляди лева данъчни бонове, тъй като тѣ имаха само 2, 3, 5 хиляди лева данъци и трѣбваше излишка отъ данъчни бонове да го предлагатъ вънъ на пазара, където боноветъ бѣха силно подбизвани, плащаше се 35—40% отъ стойността имъ. Тѣ предпочетоха, вмѣсто да се обременяватъ съ бонове, да продаватъ своето производство на пазара, на малките стокови борси, и да получаватъ само пари, въ който случай губѣха само 20—30% отъ цената на своето производство. Нѣмаха сѣщо така смѣтка и по-дребните земеделски-стопани да продаватъ срещу данъчни бонове, защото тѣхните данъци пакъ бѣха още по-малки. Макаръ и да продаваха по една или две коли жито, тѣ пакъ имаха излишни бонове и трѣбваше да ги предлагатъ на пазара. Вследствие на туй силно предлагане курсътъ на данъчните бонове бѣше много подбитъ и стана една страшна спекула съ тѣхъ пакъ на гърба на земеделско-производителъ. Почнаха се голѣми търговии. Търговци житари купуваха житото отъ борсата на цена около 130—150 л. и съ удостоверения отъ земеделските-производители го предлагаха на агентите, въ какъвто случай получаваша данъчни бонове, като плащаха за тѣхъ само 10—15% отъ стойността имъ, или дори ги имаха безъ пари.

Благодарение на създадената система за плащане данъците съ тия бонове, помня много добре, че популярните банки въ непроезводителните мѣста почнаха да търсятъ данъчни бонове, особено въ балканските краища, и стойността на боноветъ се покачи отъ 72% на 86%. Тая именно печалба бѣше извлѣчена пакъ отъ цената на житото, но не я получиха земеделските-производители, а я получиха свободните професии, търговци и занаятчи, които си плащаха данъците.

Това положение предизвика едно негодувание отъ страна на земеделците стопани къмъ съществуващата тогава Дирекция на храноизносъ и тѣ нѣмаха абсолютно никаква въра въ нея.

По-късно тия грѣшки почнаха да се поправятъ. Режимътъ стана напълно монополенъ и почна да се плаща само въ пари, като отчасти се избѣгна и спекулата. За съжаление, обаче, г-да народни представители, тогава пакъ Дирекцията на храноизносъ нѣмаше оборотни сръдства. Бѣше настанало едно положение на недоверие, Земеделската банка не можеше да отпусне заемъ, имаше едно неразбирателство и съ други фирми. Дирекцията на храноизносъ, поради слабия си стабилитетъ, не можеше да получи кредитъ. Агентите, колкото имаха свои пари, плащаха ги въ покупка на жита, обаче по-нататъкъ тѣ не можеха да приематъ повече. Настана едно положение двойно по-лошо. Земеделецътъ-производител има задължения. Вие знаете, че неговото платежно време, тъй да се каже, е харманътъ, или месеците септември и октомври. Едва когато продаде своето производство, тогава той заплаща своите задължения, данъци и т. н., и удовлетворява своите стопански нужди. Земеделските-производители, обаче, бѣха изправени предъ следното положение: ако доставятъ храната на агентите, не можаха да получатъ равностойността ѝ, понеже агентите нѣмаха сръдства и не можаха да ги взематъ отъ Земеделската банка. Ако

искаха да продадатъ житото вънъ на пазара, това не имъ се позволяваше, затуй защото режимътъ е монополенъ. Житото имъ стоеше въ хамбара, тѣ не можеха да получатъ пари, данъците се просрочваха, задълженията се просрочваха и тѣ се намираха въ неудобно положение. Това още повече подхрани омразата и недоверието къмъ Дирекцията на храноизносъ.

По-нататъкъ, г-да народни представители, тия грѣшки почнаха лека-полека да се поправятъ. Въ последно време имаме едно по-добро положение въ манипулацията на Дирекцията на храноизносъ. Азъ тукъ ще си позволя да коригирамъ, тъй да се каже, колегата Йорданъ Русевъ, който, като говори завчера, изтъкна, че Дирекцията на храноизносъ е необходима, много необходима дори — той призна това — обаче добави, че отъ 2-3 години насамъ тѣ нѣщо куца, не върви добре. Азъ затуй именно се спирамъ на тази негова мисълъ, за да кажа, г-да народни представители, че тъкмо отъ 2-3 години азъ виждамъ, че Дирекцията трѣгнала много добре въ своя начертанъ пътъ и на насъ не остава нищо друго, освенъ да направимъ известни прѣпорѣки да се изкоренятъ и малкото останали дефекти, за да имаме единъ денъ още по-хубаво положение, създадено отъ държавата, за Дирекцията на храноизносъ.

**Димитъръ Търкалановъ:** Тамъ станаха едни промѣни съ много шумъ.

**Сава Поповъ:** Въ персонала?

**Димитъръ Търкалановъ:** Не, на директорите.

**Сава Поповъ:** Да, тъкмо за това сега ще спомена, г-нъ Търкалановъ. — Азъ не изтъквамъ само хубавото на дирекцията, а искамъ да спра вниманието ви и на дефектите ѝ. Говори се, г-да, за известни уволнения, станали напоследъкъ, презъ времето на г-нъ Никифоровъ като министъръ на търговията. Тѣ предизвикаха доста шумъ и тукъ между нашите сръди. Азъ нѣма да се впускамъ въ подробности. Не съмъ провѣрилъ, но като чели се налагаше такава промѣна. Не искамъ да се отклонявамъ и да ви чета тукъ нѣкои работи отъ една книжка, писана отъ единъ бившъ директоръ на храноизносъ, който самъ признава, че сѣ се фаворизирали известни агенти, на едни фирми сѣ давали повече наряди, а на други фирми не сѣ давали наряди, държали сѣ хранити до пролѣтъта, за да получатъ повече магацинажъ и т. н. Вследствие на туй е станала промѣната на директора, а после станаха промѣни и въ по-висшия персоналъ, който е билъ на страната на директора. Но смѣтамъ, че не сѣ се извършили неправди, тъй както се изказаха нѣкои тукъ.

**Димитъръ Търкалановъ:** Вие знаете, кажете всичко открито! Тамъ сѣ станали голѣми работи.

**Сава Поповъ:** Г-да! Това не може да се каже съ положителностъ. Чувахме, но отъ чуване до знание и провѣряване има разлика. Вѣрно е, че въ туй минало, за което г-нъ Русевъ казва, че било по-хубаво, смѣтките на Дирекцията на храноизносъ бѣха въ страшенъ хаосъ. Вѣрно е, че партидите не се сравняваха. На едната страна „да взема“ фигурираше известно количество въ милиони килограми, но на другата страна „да дава“ се показваше съвсемъ друго количество. Смѣтките тогава на Дирекцията на храноизносъ бѣха нѣщо подобно — безъ да преувеличавамъ — като смѣтките на сегашната Погасителна каса. Който е ималъ работа съ тая каса, знае това. Същиятъ хаосъ е билъ и въ Дирекцията на храноизносъ. Но днесъ смѣтамъ, че това е напълно изкоренено и ние можемъ да похвалимъ сегашното управление на Дирекцията на храноизносъ.

Въ последно време, г-да народни представители, се направи една грѣшка. Въ една забележка на наредба „А“ на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни се казва: „Ако при приключването на реколтната година дирекцията реализира печалба отъ продажбата на зърнени храни, печалбата ще се разпредѣли между производителите пропорционално на стойността на предадените тѣхъ житни храни, следъ приспадане 10% отъ печалбата за мѣроприятия по насърчаване и засиане на зърненото производство въ страната“. Възъ основа на тая забележка Дирекцията на храноизносъ разпрати позиви, които бѣха разлепени на видни мѣста при всѣки единъ агентъ, съ предупреждение производителите да запазватъ разписките, които агентите имъ данатъ, за да могатъ евентуално, ако при приключване на смѣтките се окажатъ печалби, срещу тѣзи белески да получатъ отъ Б. з. к.

банка разликата. Миналата година стана тая гръшка: имаме известни разлики, които варираха от 24 до 27 стотинки — колко точно см, не е напълно установено — но не се търсеха на земеделците производители. Това внесе малко смут в земеделците производители, които съ много добро око гледаха на Дирекцията на храноизноса, и за момент тй бйха малко покрусени. Действително, за смътка на това тая година правителството даде едно повишение на цената от 20 стотинки на килограм жито. Азъ смътам, че бйше много по-добре тогава да се развадеше туй, което бйше обещано, а да не се бута цената, защото не знаем каквй ще бжде пазарът, защото действително сега се вижда, че, ако изнесемъ, ще изгубимъ двойно повече.

Другъ единъ дефектъ, който спъва правилния развой на манипулацията, това е, г-да народни представители, изискването на удостоверения, които трбва всъки земеделецъ производител да представи за предлаганитъ отъ него храни. Предвидъ на това, че цената на житото е строго определена, че нйма вече земеделецъ производител, който да не знае тая цена, и да не може да си направи смътката, смътамъ, че не може никой вече да отиде да купи отъ него на по-ниска цена производството му, за да го предложи на агентитъ и да спекулира. Това е напълно изключено. Поради това, че има съставни общини, често пъти земеделецътъ производител трбва да ходи въ центъра на общината, за да получи такова удостоверение. А това представлява трудъ за него. Азъ смътамъ, че може да се улеснятъ земеделцитъ производители и агентитъ, като не бъдатъ задължени да представятъ такива удостоверения, при липса на които много строго се отнасятъ инспекторитъ на храноизноса и съставятъ актове за доста големи глоби.

Трето положение, което искамъ да изтъкна като дефектъ на сегашната политика на Дирекцията за храноизноса, това е обгербяването на бележитъ, които се даватъ на производителите.

Г-да народни представители! Членъ 35 отъ наредбата на Дирекцията за храноизноса отъ 1936 г., казва: „Всички слбжи на дирекцията, както и документитъ по приемането, предаването и изплащането на земеделскитъ произведения и продуктитъ отъ тйхъ, се освобождаватъ отъ гербовъ налогъ“. Това положение смъществува, отъ създаването на дирекцията, отъ 1930 до 1936 г. Миналата година съ специална наредба агентитъ се заставиха да обгербоватъ всички разниски — разбира се, за смътка на земеделцитъ производители. Не че е много тоя гербъ, но колкото и да е, той все тежи. Земеделецътъ производител плаща борсово право, плаща 3 л. за фонда за постройка на житни тържища, дава мостри, дава гербъ и се събиратъ 10—12 л. на една кола. А това тежи на земеделца производител.

Четвърто положение, което доста смутя душата на земеделцитъ производители, е това, че тй се задължаватъ при предлагане на храна, за която ще получатъ сума надъ 2000 л., непременно да представятъ и удостоверение за платенъ воененъ данъкъ. Г-да народни представители! Действително това съ законни действия, не бива ни най-малко ние да ги саботираме, но днесъ, когато тукъ се прощаватъ стотици хиляди лева данъци, когато на разни театри се прощаватъ по 900.000 л. данъци, така, съ единъ замахъ, ние не бива да тормозимъ земеделцитъ производители, които никогато не сж отбйвали отъ своята трудова и военна тежоба и които нйматъ библиотеки и архиви, където да пазятъ своитъ книжа. Половината отъ тйхъ сж загубили уважителнитъ си билети или пъкъ, ако не сж ги загубили, държатъ ги изъ раклитъ или изъ дипломитъ на дрехитъ и не могатъ да ги намърятъ. Смътамъ, че това е само едно обременяване.

Пето положение е забраната за обмъна на зърненото производство между земеделцитъ стопани. Г-да народни представители! Знаете, че не всички земеделци производители сж еднакви въ своя трудъ, нито пъкъ нивитъ нмъ сж еднакви. Има вече доста добри земеделци стопани, много напреднали, които сж сортирали, подредили и почиствали своето жито и изкарватъ, тй да се каже, образцово жито, годно за семе. Други тйхни комини, изкарватъ повече плевели въ житото, повече примеси и искатъ да си обмънятъ жито, да дадатъ 30 крини, а да взематъ 25, за да могатъ да посвятъ и тй занапредъ хубаво жито. Ако, обаче, това обмъняване попадне на инспекторитъ отъ храноизноса, тежко и горко на тия хора! Смътамъ, че това е една неправилна мърка. Тукъ нйма контрабандиране, нито има спекула. Много е естествено, ако тйзи хора взематъ мостри отъ житото и го анализиратъ, ще видятъ, че има разлика отъ 3, 4, 5, пъкъ и 8 л. на крина, или 10, 20, 40 стотинки на килограмъ.

Следъ като бйгло казавъ какви сж въобще дефектитъ, които азъ непосредствено съмъ наблюдавалъ въ дейността на Дирекцията за храноизноса, дължа, г-да народни представители, да изтъкна и постиженията, които тя е направила особено отъ 3—4 години насамъ.

Дирекцията за храноизноса е дала на държавата доста нйщо, за да може тя правилно, тактично, и целесъобразно да провежда своята политика особено къмъ дветъ големи групи отъ нашия народъ — земеделцитъ производители и градското непронизовително население. Държавата гарантира на земеделца производителъ една строго определена цена за цялата година; тя поддържа и една постоянна цена на хлбъ за непронизовителното население.

Всички знаете какви страшни повишения на ценитъ ставаха въ миналото при неурожай. Сега, при Дирекцията на храноизноса, това е изключено за непронизовителното население. Но, изключено е и за производителитъ едно голямо падане на ценитъ при добъръ урожай.

Освенъ това, Дирекцията за храноизноса допринесе извънредно много, тй да се изразя, за стопанското превъпитание на земеделца производител. Туй, което тя допринесе за 2—3 години, нашитъ агрономически кадри не можаха да постигнатъ за десетки години. Дирекцията за храноизноса научи земеделца стопанинъ да прочиства своитъ семена, тя го научи да разбира отъ хектолитрово тегло, отъ кантаръ, отъ либри, отъ чуждини, тя го научи да се ползува отъ вължката и триора. Вследствие на всичко туй ние достигнахме хектолитрово тегло 84 кг., нула на нула, въ Провадийско, Варненско, Шуменско и т. н., тамъ където рйдко ставаше това нйщо. Дирекцията за храноизноса се намеси и въ бакалникитъ непронизовителни крапца, където народътъ бйше свикналъ да яде царевично брашно. Дирекцията накара тоя народъ да яде пшевица, вследствие на което повиши вътрешния пласментъ на произведеното зърно и даде хубавъ, питателенъ хлбъ на сравнително много ниска цена на горското непронизовително население.

Друго едно забележително мърприятие на Дирекцията за храноизноса е увеличението на фуража чрезъ увеличението на трицитъ отъ пшеницата отъ 20% на 30%. Въ миналото, г-да народни представители, мелницитъ макарваха 10% трици, повдигаха ги на 20%, а сега станаха 30%. Никогато цената на житото не бива да бжде надвишавана отъ цената на ечмика и на царевичната. Тая година, при по-слаба реколта, при неурожай на ечмика и на царевичната, ние имаме една аномалия: стигнахме до цена 4 л. за ечмика, и до 3.50, 3.60, 4 л., даже и повече за царевичната въ непронизовителнитъ крапца. Това стана благодарение на обстоятелството, че министърътъ на търговията се забави съ нормиране цената на трицитъ. Впоследствие се уреди това положение, но най-вече се уреди съ повишаване процента на трицитъ отъ 20% на 30%.

Г-да народни представители! Миналата година вътрешната консомация бйше къмъ 360 милиона килограмъ. Тая година, споредъ изчисленията на Дирекцията за храноизноса, тя ще надмине 420 милиона килограмъ. Това е едно постижение на Дирекцията за храноизноса. Причината не е, че се консумира повече или че се е увеличилъ народътъ; дължи се на излъчването на повече трици, което пъкъ увеличи пласмента на житото по една сравнително по-добра цена, откогато да го изнасяме по 1.30 л. на външния пазаръ.

Друго едно постижение на Дирекцията за храноизноса е въ връзка съ дейността на банковитъ институти. Г-да народни представители! Ако провърите смъткитъ на Българската земеделска и кооперативна банка, ще видите, че банката е пласирала крайго около единъ милиардъ лева въ разни кооперативи за купуване на жито и ръжъ за Дирекцията на храноизноса. Българската земеделска и кооп. банка не е имала отъ 2—3 години по-сигуренъ и по-ревативенъ пласментъ отъ тоя — гарантиранъ, гаран-тиранъ и лесно ликвиденъ.

**Йорданъ Русевъ:** И съ много добра лихва.

**Сава Поцовъ:** Да, и съ много добра лихва. Едно отъ най-хубавитъ лихвени пера на Българската земеделска и кооперативна банка е точно отъ този пласментъ.

Сжщото нйщо се забелязва и въ дейността на банка „Български кредитъ“. Банка „Български кредитъ“, кредитира много агенти на Храноизноса. Всички храни, купени за смътка на Дирекцията за храноизноса, сж гарантирани, не може да става абсолютно никакво злоупотребление, кредититъ е напълно ликвиденъ и доста добре оликвиданъ.



Друго постижение въ връзка съ дейността на Българската народна банка. Българската народна банка чрез износ на събиранитѣ отъ Дирекцията за храноизноса жито и ръжъ получава доста девизи, съ които покрѣща задълженията къмъ нашитѣ външни кредитори.

На края, г-да, азъ дѣлжа да направя и една препорѣка къмъ управата на Дирекцията за храноизноса — да подобри своитѣ агенти. Какви трѣбва да бѣдатъ агентитѣ, какви качества трѣбва да притежаватъ, това е упоменато въ наредбитѣ на дирекцията. Азъ ще си позволя, защото имамъ честта да председателствувамъ една кооператива, която е нѣколко години агентъ на Дирекцията за храноизноса, пъкъ съмъ и въ фирма, която е тоже нейнъ агентъ, да препорѣчамъ на г-нъ директора на храноизноса и въобще на дирекционния съветъ, да се взематъ строги мѣрки спрямо агентитѣ, които се проявятъ въ недобросъвестностъ, да се подбиратъ такива агенти, които стоятъ близо до земеделеца стопанинъ, който се ползуватъ съ неговото доверие, които носятъ честъ въ себе си. Г-да! Има много печални случаи, които чакъ сега се оправятъ въ Дирекцията за храноизноса. Имаше недобросъвестни агенти, които по единъ или другъ начинъ сж усвоявали за себе си по 5—6 до 7 пункта разлика. Много естествено, тя е взета отъ земеделеца производителъ. Тѣзи разлики се конфискуватъ сега въ дирекцията и ще останатъ за нея. Но това е твърде неправилно. Тѣ сж откраднати всъщностъ отъ земеделеца производителъ и трѣбва да се върнатъ на него. Обаче не трѣбва само да се конфискуватъ тия разлики, а трѣбва на тия агенти да се наложи санкция; да имъ се конфискуватъ гаранциитѣ и дори да бѣдатъ углавно подвеждани. Трѣбва да се запази на агентитѣ правото само на единъ пунктъ за подобрене на хранитѣ, което е редно, защото дирекцията не само иска отъ агентитѣ да присматъ хранитѣ чисти, но иска отъ тѣхъ и да ги преваятъ добре, при което се получава фира отъ единъ пунктъ. Тъкмо този пунктъ дирекцията го дава на агентитѣ. Има случай съ една голѣма фирма съ 6 или 8 подагенти, която е реализирала 6 пункта.

**Йорданъ Русевъ:** Коя е тази фирма?

**Сава Поповъ:** Въ Видинъ. Нѣма значение. Тѣ сж нѣколко фирми и не сж скрити за Дирекцията за храноизноса. Конфискувани сж разликитѣ на всички.

**Йорданъ Русевъ:** За коя година?

**Сава Поповъ:** За 1935, 1936 и 1937 г. Тази година сж се оправили всички и всѣки си взема процента, а нѣкъде наа и подъ него.

Освенъ това, г-да народни представители, агентитѣ трѣбва да иматъ и изискуемата компетентностъ. Азъ не искамъ съ това да подценя кооперативитѣ, но често пъти тѣ си служатъ съ малко чиновници, складира въ безразборно жито, и сухи, и влажни, и много чисти, и съ много примѣси, вследствие на което страда и губи народното стопанство. Тази година дирекцията затѣржа много хранения. Ако въ срѣдата на единъ хамбаръ си стоварила въ края на августъ или въ началото на септември една кола жито, което е влажно, обезателно нѣлиятъ складъ ще се запази следъ месецъ или два. При липсата на свободни складове на дирекцията за прехраняне житото и при липсата на наряди, имаме много печални случаи на срутване на мазини и западане на жита. Азъ не искамъ да се отклонявамъ и да ви правя смѣтки, за да видите, че единъ агентъ, ако е неопитенъ и ако неправилно манипулира, ако купи отъ единъ производителъ 1000 кгр. жито съ 80 кгр. хектолитрово тегло, 0 на 0, а отъ другъ производителъ купи други 1000 кгр. жито съ 60 кгр. хектолитрово тегло, 16 на 3-4, и го смѣси наедно, агентътъ, респективно дирекцията, губи доста голѣма сума, защото, поради бонификацията, която дирекцията дава и която агентитѣ правятъ за смѣтка на дирекцията — надъ 5% при хектолитрово тегло 63, и подъ 3 чужди — се явява една разлика, и тази разлика дирекцията я губи.

Освенъ това, азъ смѣтамъ, че Дирекцията за храноизноса трѣбва да обърне много сериозно внимание на складовѣтѣ — къде и какви складове трѣбва да бѣдатъ построени. Предговорившиятъ се изказаха, че е крайно време да се прибѣгне къмъ постройката на силоси и елеватори. Г-да народни представители! Ние сме земеделска страна и за да можемъ да упазимъ нашето производство презъ следващата година за резервъ въ случай, не дай Боже, на война или неурожай, необходими сж ни съвременни инсталации. Но предвидъ на това, че ние трѣбва да изнесемъ на вън много пари за силоситѣ и елеваторитѣ и — както въ миналото заседание каза г-нъ Риболовъ — че, тѣ ще бѣдатъ крупни постройки, доста уязвими при въздушни

нападения и т. н., азъ смѣтамъ, че сега засега е много по-удобно, по-удачно, въ приемателнитѣ пунктове да се построятъ типови хамбари, моделъ за каквито, ако нѣкой отъ васъ е забелязалъ, има въ Дирекцията за храноизноса при началника на хранитѣ г-нъ Карагеоргиевъ. Тогава, г-да, ще имаме хамбари въ всички приемателни пунктове, които ще събиратъ отъ 1000 до 1500 тона. Тѣ ще коштуватъ много скъпо, и срѣдствата за постройката нѣтъ ще отиватъ изключително въ българския народъ — въ горското население и майсторитѣ. Тѣ иматъ и това преимущество, че се разгласяватъ и могатъ да се пренасятъ въ други пунктове, ако стане нужда. Тѣ се строятъ, както се казва, делма, и пазятъ много добре хранитѣ. Такива складове има въ Орѣхово и Русе. За куриозъ трѣбва да ви кажа, г-да, че презъ м. августъ работницѣ сж изстудявали дний въ житото, складирано въ подобни хамбари. Не зная дали това става загуби, защото хамбарътъ е отъ дѣски и има по-тъмно, по-хубаво и по-правилно провѣтриване. Изглежда, че въ миналото хората сж строили все такива хамбари, а не сж строили хамбари съ камъни, макаръ ние да имаме много камъни за зидарии. Строени сж повече хамбари отъ дѣски, съ хубави наवेशи.

Постройката на такива хамбари има и друго едно преимущество. Ние не трѣбва да изпускаме изъ предвидъ работната ръка. Вие знаете, че на всѣка една гара, където се приематъ зърнени храни, има много работници. Ако ние построимъ елеватори и си послужимъ само съ трѣбата за товарене вагонитѣ, ще отбѣгнемъ работната ръка. Какво бихме правили тогава съ безработнитѣ? Стоици хора ще оставимъ безъ работа и ще обречемъ на гладъ стотици семейства.

Върху дейността на Дирекцията за храноизноса въ свързка съ външнитѣ пазари азъ нѣма да говоря, защото предговорившиятъ, особено въ вчерашното заседание, много компетентно се мотивираха и изтъкнаха какво трѣбва да се направи, за да имаме единъ по-правиленъ режимъ при провеждането на монополната търговия.

Азъ ще се спра малко само на въпроса за степенуванитѣ цени, за които говори г-нъ Ангелъ Риболовъ. Г-да народни представители! И азъ съмъ по принципъ за степенуванитѣ цени. Отъ една таблица за 1937 г. се вижда, че презъ месецитѣ юлий, августъ и септември земеделцитѣ производители сж докарвали въ складовѣтѣ на Дирекцията за храноизноса 71.7% или крѣгло 72% отъ туй, което презъ цялата година дирекцията е закупила, презъ вторитѣ три месеца — октомври, ноември и декември — едва 20.4%, а отъ януарий до юлий, до новата реколта — само 7.9% или крѣгло 8%. Това явно говори, че земеделцитѣ производители много бърза съ предлагането на своитѣ храни, вследствие на което става задържане на складовѣтѣ, имаме и срутване на хамбари, западане на жита и редъ други неудобства и Дирекцията за храноизноса се чуди какъ да се справи съ това положение.

Но има и друго едно положение, което азъ съмъ наблюдавалъ. При контакта, който съмъ ималъ съ производителитѣ като агентъ на Храноизноса, можахъ да схвана, че земеделцитѣ производители си правятъ много тънко своята смѣтка. Той знае колко фира ще дадатъ неговитѣ храни, ако ги задържи, за да вземе после, следъ шестъ месеца, нѣкакви си 10 или 20 ст. повече на килограмъ, затова той отбѣгва тая фира да стане въ неговия хамбаръ и още при върщачката отдѣля това, което му е за отдѣляне, закарва го на пазара въ два-три дни му взема паритѣ, които стага въ книжка, ако му сж излишни, или пъкъ се разплаща тамъ, където има да дѣлжи.

Г-да народни представители! Доказано е, че житото, когато се прибере въ месецъ августъ отъ хармана, когато времето не е дъждовно, а е сухо, ако има 80 кгр. хектолитрово тегло, презъ пролѣтѣта не може да има повече отъ 78 кгр. То прави една ферментация още презъ августъ и септември, а презъ априлъ прави нова ферментация, вследствие на която става излъчване на влага отъ него и то олеква. Това нѣщо земеделцитѣ производители вече го е изпиталъ. Това ще го чуе отъ повечето земеделци стопани. Затова тѣ избѣгватъ да задържатъ хранитѣ. Това — отъ една страна.

Отъ друга страна, това незадържане на житото става и поради липса на кредитъ. Она пъкъ земеделецъ стопанинъ, който има нужда отъ пари и който трудно намира кредитъ, казва: ще загубя сега, презъ августъ, 2-3 л. на крѣпа, но ще продамъ житото, за да взема пари, защото ми сж много необходими; ще го продамъ и ще задоволя належащитѣ си нужди.

Отъ трета страна, вземете предвидъ, че нѣлиятъ той край отъ Варна насамъ — Варненска околина, Провадийска,

Новопазарска, Шуменска, Кубратска, Исперихска, Разградска и т. н. — е населен с доста турско население, което систематически се изселва. Нашите селяни си купили от изселващите се турци по нѣкой и другъ декаръ земя, и бързатъ да я изплатятъ, вследствие на което не могатъ да чакатъ добра цена за житото си, защото и тѣхъ нѣма кой да чака.

Освенъ това, въ миналото както знаете — това сега е изключено — земеделците стопани бѣха зальгвани отъ злосторници хора, че държавата губи много пари отъ монополния режимъ; че цената на житото на външните пазари е 130 л. килограмътъ, а дирекцията го купува 350 л.; че тя губи много пари и че изглежда скоро ще преустанови да закупува храни. Това бѣше причината миналата година да се струпа 70—80% отъ цѣлото производство въ хамбарите на дирекцията още въ първите три месеца.

**Ангелъ Риболовъ:** Всѣка година се е струпало 70—80%.

**Сава Поповъ:** Всѣка година, но миналата година много бързаха.

**Динко Теневъ:** Защото иматъ зоръ хората и бързатъ да продадатъ.

**Сава Поповъ:** Да, защото зоръ иматъ, разбира се.

Друга една опасностъ, която азъ сподѣлихъ съ г-нъ Риболовъ, е тая: ако Дирекцията за храноизноса построи удобни хамбари и възприеме системата на степенувани цени, дали при едно нормално положение земеделците нѣма да се въздържа да продава храни и да се окаже недостатъчно за консумация предложеното количество на пазара? Какъ можемъ да накараме стопанина да докара житото си на пазара? Тогава не ще има какво да мелитъ мелниците и какво да яде непроизводителното население.

И ако презъ течение на тритѣ месеца следъ прибиране реколтата се иска отъ чужбина едно количество жито на изгодна цена, за каквато говори въ миналото заседание г-нъ Йорданъ Русевъ, какъ може Дирекцията за храноизноса да продаде жито, когато го нѣма на складъ? Азъ смѣтамъ, че Дирекцията за храноизноса никога не трѣбва да прави ония рискове, които правятъ частните търговци — да предлага на външния пазаръ и да продава а livré, защото тия аливерта сѣ опасни. Сдѣлки а livré може да предлага само она, който самъ си развързва кесията. Затуй азъ мога да опровергая г-нъ Йорданъ Русевъ, както и г-нъ Христо Василевъ. Не е Дирекцията за храноизноса, която презъ м. августъ може да направи риска, безъ да знае какво е произведено, да предлага на външните пазари храни, защото тогава тѣ имали сравнително по-високи цени. Тежко и горко на тоя директоръ на Храноизноса, който би продалъ, както тѣ препоръчватъ, по 240 л. килограмъ жито презъ августъ! Ако следъ единъ месецъ цената му стане 340 л., ще го разпнатъ на кръстъ за туй, че е продалъ!

Така че много неоснователенъ е упрекътъ, който се направи както отъ г-нъ Йорданъ Русевъ, така и отъ г-нъ Христо Василевъ.

**Йорданъ Русевъ:** Това е твое мнение.

**Сава Поповъ:** Както е твоето мнение, така е и моето. Ако щешъ, възприеми го.

**Йорданъ Русевъ:** Сава! Кажи, че отъ степенуваните цени ще спечелятъ само богатите земеделци.

**Сава Поповъ:** И азъ съмъ на същото мнение. При степенуваните цени ще издържи тоя, който има много жито.

**Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ:** Приключвайте!

**Сава Поповъ:** Накрая, г-да, приключвайки, позволявамъ си нескромността да дамъ една препоръка споредъ както азъ разбирамъ положението.

Азъ намирамъ, че дирекцията трѣбва да си остане тразнъ и стабиленъ институтъ, дори при подобрене цените на външните пазари, и да служи изключително на земеделското производство; да се включатъ въ обсега ѝ и други зърнени храни, за да се регулира правилно търговията, та да не бъдатъ излагани на изненади и на страшни катастрофи търговци, предприятия и кооперативи, работещи на свободния пазаръ.

Г-да народни представители! Ще ви кажа какво става у насъ отъ 2-3 години. Ние не можемъ — въпреки че нѣкои не сѣ склонни да приематъ това — да отречемъ голѣмата

заслуга на търговското съсловие въ нашия стопански животъ, не можемъ да отречемъ връзките на голѣмите наши търговци експортѣри съ търговците вънъ и довѣрието, което тѣ иматъ, за да сключватъ сдѣлки а livré на сравнително много високи цени.

Преди 3-4 години наши търговци експортѣри бѣха сключили сдѣлки а livré за износъ на слънчогледъ, и по-неже впоследствие цената му на външния пазаръ спадна съ около 2 л., тѣ пустнаха хората си по гарите и закупили слънчогледа по 3-4 л. по-скѣпо на шиникъ. Същото стана и миналата година — не се знаеше какво е положението. Имаше търговци отъ Варненската стокова борса, които сключиха сдѣлки за износъ на слънчогледъ, обаче впоследствие правителството забрани износа му и сдѣлките отъ само себе си се анулираха. Това нѣщо се отразява але върху външните отношения на нашите експортѣри. Защото, г-да, ако утре имаме режимъ на свободенъ износъ и нашите търговци експортѣри потърсятъ пазари навънъ, тогава онази крупна фирма отива, която ще иска да направи поръчка у насъ за покупка на 2, 5, 10 хиляди тона слънчогледъ, ще се резервира и ще каже: готова съмъ да купя, но сигурни ли сте вие, че ще устоите на задълженията си, че нѣма да излѣзе пакъ нѣкоя вътрешна наредба за забрана на износа; азъ ще разчитамъ, че съмъ сключила сдѣлката и съмъ купила слънчогледа, а въ края на краищата може да остана откритъ? И действително, г-да, една фирма при такова вътрешно положение у насъ може да претърпи страшно голѣми загуби, тъй като тя отъ своя страна не ще може да устои на ангажиментите си, които е поела предъ известни фабрики.

Ето защо азъ смѣтамъ, че е добре, въ обсега на Дирекцията за храноизноса да се включатъ и другите зърнени храни, и тогава ще имаме едно правилно регулиране на тѣхните цени и земеделците производителъ ще знае, че другите негови произведения ще иматъ една, макаръ и пониска, но стабилна, сигурна цена, че нѣма да има голѣми скокове въ цените и на тѣхъ негови произведения.

**Йорданъ Русевъ:** Разреша се сега износътъ на слънчогледа, но никой не го търси.

**Сава Поповъ:** Да, но не го търсятъ вече.

Друго едно пожелание, което имамъ да направя, г-да народни представители, това е, чрезъ помощта на Народното събрание да се създаде на Дирекцията за храноизноса единъ капиталъ, за да може тя да се стабилизира още повече и да може да направлява стопанската политика на нашата страна. Азъ нѣма да се спирамъ върху това, за което говориха г-нъ Гатевъ и г-нъ Риболовъ, за 200-тѣ милиона останали отъ Консорциума, за миналогодичните печалби на дирекцията отъ около 140—150 милиона лева, но апелирамъ да се създаде единъ капиталъ на дирекцията, за да може тя въ всѣко време да се справя съ неудобните положения, въ които изпада земеделското производство въ България.

**Никола Контевъ:** Малко пресилено е това, дирекцията да обхваща всички земеделски произведения.

**Сава Поповъ:** Зърненото производство, ако може.

**Никола Контевъ:** Малко е пресилено.

**Сава Поповъ:** Малко пресилено, но ако иначе ще стане обезсидено.

**Никола Контевъ:** Тогава три милиарда лева ще трѣбватъ.

**Сава Поповъ:** Накрай, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че тоя кредитъ, който се открива на Дирекцията за храноизноса, отъ 600 милиона лева, е крайно необходимо и ние трѣбва да го гласуваме. Лихвениятъ процентъ, обаче, не е малъкъ, както каза г-нъ Гатевъ. Азъ смѣтамъ, че е високъ. За мене разлика между функциите на Дирекцията за храноизноса и на Българската земеделска и кооперативна банка нѣма. И единиятъ, и другиятъ институти сѣ предназначени да служатъ изключително на земеделското производство, на земеделците стопани. И затова смѣтамъ, че тия два института трѣбва да иматъ една малко по-уеднаквена политика и да нѣма помежду имъ експлоатация. Отъ друга страна, смѣтамъ, че би следвало Народната банка да включи житото и ръжта въ категориите на ония артикули за износъ, за които тя дава премия 30-35%, за да може отъ тѣзи облаги да се ползува и Дирекцията за храноизноса, респективно земеделското производство. При та-

къв единствено стабилитет, при такава една автономия на Дирекцията за храноизноса, азъ смѣтамъ, че ще бъде улеснена задачата за едно повишение цената на житото, Дирекцията за храноизноса ще може да наложи, цената на житото да бъде по-висока отъ сегашната и да я изравни съ ценитъ на другитъ фабрики и продукти, отъ които има нужда земеделецътъ производител. Приключвамъ съ това пожелание за Дирекцията за храноизноса. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Има думата народниятъ представител г-нъ Дончо Узуновъ. — Отсѣждатъ.

Има думата народниятъ представител г-нъ Михаилъ Донсузовъ. — Отсѣждатъ.

Има думата народниятъ представител г-нъ Стамо Колчевъ. — Отсѣждатъ.

Списъкътъ на ораторитъ е изчерпанъ. Обявявамъ разискванията по законопроекта за приключени.

Ще поставя на гласуване законопроекта.

Тия отъ г-да народнитъ представители, които приематъ на първо четене законопроекта за откриване кредитъ въ размѣръ на 600 милиона лева отъ Българската земеделска и кооперативна банка на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ следващата точка трета отъ дневния редъ:

# **ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 6, 7, 8, 11, 15, 28 и 29 и ДОПЪЛНЕНИЕ НА РЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА СТОЛИЧНАТА ОБЩИНСКА БАНКА**

Предвидъ на това, че г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи и народното здраве отсѣждатъ, не можемъ да пристѣпимъ къмъ разглеждането на този законопроектъ.

Минаваме къмъ следващата точка четвърта отъ дневния редъ:

# **ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗВЪНРЕДЕНЪ БЮДЖЕТЕНЪ КРЕДИТЪ ПО БЮДЖЕТА НА ФОНДА „ПОМОРИЙСКИ СОЛНИЦИ“ ЗА 1939 БЮДЖЕТНА ГОДИНА ВЪ РАЗМѢРЪ НА 10.000.000 Л.**

Моля г-нъ докладчика на финансовата комисия да докладва законопроекта.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

## **„ЗАКОНЪ**

за извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Поморийски солници“ за 1939 бюджетна година въ размѣръ 10.000.000 л.

Чл. 1. Разрешава се извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Поморийски солници“ за 1939 б. године въ размѣръ на 10.000.000 л., който се разпредѣля по параграфи, съгласно съ приложената подробна таблица.

## **ПОДРОБНА ТАБЛИЦА**

за разходите по извънредния бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Поморийски солници“ за 1939 б. година.

| §      | Наименование на разходитъ                                                                     | Искать се кредитъ лева |
|--------|-----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|
| § 1 а) | връщане сключения презъ 1937 г. заемъ отъ фонда „Обществени осигуровки“ . . .                 | 5.000.000 л.           |
| б)     | лихви върху сжция заемъ отъ 15 мартъ 1938 г. до деня на плащането имъ по 6% годишно . . . . . | 320.000 л.“            |
|        | Безъ измѣнение.                                                                               |                        |

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Ще поставя на гласуване § 1 отъ подробната таблица къмъ чл. 1. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 1, отъ таблицата, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 2. Материали и работа по укрепяване на морския брѣгъ: надници на работницитъ по подържане дековилната линия Поморие—Каменаръ; доставка на работенъ инвентаръ; карьерно право и други такси за камънитъ, взривъ и др. материали за карьерата и други разходи, свързани съ укрепяване на брѣговетъ . . . . . 300.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 2, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 3. До изплащане на построения презъ 1938 г. солень складъ на фонда въ Поморие; постройка и поправка на други фондови здания . . . . . 350.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 3, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 4. Доставка на ж. п. материали, локомотиви и вагонетки и поправка и подържане на дековилния пѣтъ на фонда между солницитъ и подвижния материалъ; материали, масла и гориво за локомотивитъ и др. . . . . 1.300.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 4, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 5. Доставка на съоръжения по прибиране на солта въ складоветъ и изнасянето ѝ отъ тѣхъ; електрическа инсталация и двигателна електрическа енергия въ връзка съ това; поправки, почистване и подържане на уредбитъ и др. подобни . . . . . 1.000.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 5, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 6. Поправки и настилане на пѣтища покрай солницитъ въ гр. Поморие . . . . . 300.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 6, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ:** (Чете)

„§ 7. Строежи и доставка защитни отводнителни и др. съоръжения за солницитъ и общи подобрения около тѣхъ; терененъ и парцеларенъ планъ на солницитъ и езерата; електрифициране на солницитъ; канцеларски разноси и пѣтни и дневни пари на командировани технически лица въ връзка съ подобрителнитъ мѣроприятия; безотчетни, вмѣсто пѣтни и дневни, пари на електротехника и домакинъ-платеца на фонда по 300 л. месечно на всѣки по отдѣлно за командировкитъ имъ до отдалеченитъ до 20 клм. отъ гр. Поморие мѣста въ връзка съ електрифицирането на солницитъ и подобрителнитъ мѣроприятия; надници на работницитъ по прибиране на солта и пълнене на торбитъ чрезъ фондовитъ елеватори и др. подобни . . . . . 1.030.000 л.“

Безъ измѣнение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ § 7, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчик Първанъ Марковъ: (Чете)**

„§ 8. Постройка и обзавеждане на опитни  
солници . . . . . 400.000 л.“  
Безъ изменение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Тъзи отъ г-да народните представители, които приематъ § 8, тъй както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще поставя на гласуване чл. 1 отъ законопроекта. Тъзи отъ г-да народните представители, които приематъ на второ четене заглавниятъ на законопроекта и чл. 1, включително и подробната таблица къмъ него, която току що се чие, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

**Зам.-докладчикъ Първанъ Марковъ: (Чете)**

„Чл. 2. Разходитъ по тоя извънреденъ бюджетенъ кредитъ да се покриватъ съ постъпленията отъ заема, сключенъ отъ фонда за пенсиятъ за изслужено време въ размъръ на 10.000.000 л. възъ основа на закона, обнародванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 46 отъ 28 февруарий 1939 г.“

Безъ изменение.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Ще поставя на гласуване чл. 2. Тъзи отъ г-да народните представители, които приематъ чл. 2, тъй както се докладва, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на фонда „Поморийски солници“ за 1939 бюджетна година въ размъръ 10.000.000 л. е приетъ окончателно.

Пристъпваме къмъ следващата точка пета отъ дневния редъ:

# **ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 4 ОТЪ НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА БЮДЖЕТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ ЗА 1939 БЮДЖЕТНА ГОДИНА.**

Предвидъ на това, че комисията не е успѣла да разгледа законопроекта, сега не можемъ да пристъпимъ къмъ разглеждането му на второ четене.

Пристъпваме къмъ точка шеста отъ дневния редъ:

# **ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО.**

По смислитъ причини не можемъ да пристъпимъ и къмъ разглеждането на тази точка отъ дневния редъ.

Пристъпваме къмъ точка седма отъ дневния редъ:

# **ОДОБРЕНИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА ПРИЕМАНЕ ЗАВЕЩАНИЕТО НА ПОКОЙНАТА РАЙНА Д-РЪ СТЕФАНЪ ЧЕРНЕВА.**

Моля г-нъ секретаря да прочете предложението.

**Секретаръ Първанъ Марковъ: (Чете)**

## **„МОТИВИ**

къмъ проекторешението за приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева

Г-да народни представители! Бившата софийска жителка г-жа Райна д-ръ Стефанъ Чернева е оставила завещание, въ което, между другото, оставя на Държавния институтъ за слѣпи въ София единъ малъкъ апартаментъ, въ кооперация „Пенка Т. Янева“, на ул. „Регентска“ № 38 — София, съ цель, апартаментътъ да се отдава подъ наемъ и отъ прихода да се образува благотворителенъ фондъ „Стефанъ и Райна д-ръ Черневи“ за посрѣщане текущи нужди на питомците на института.

Върху апартамента, обаче, тежи задължение отъ около 30.000 л. — ипотека въ Българската ипотечарна банка, което задължение, съгласно писмо № 3454 отъ 18 юлий 1938 година и удостоверение № 2939 отъ 29 май 1938 г. на Българската ипотечарна банка, е съответна частъ отъ общия ипотеченъ дългъ на стажната собственост „Пенка Янева“ — София, въ първоначаленъ размъръ 33.000 швейцарски франка. Поради това, съответната частъ отъ субсидиарната отговорност на горния апартаментъ отъ около

30.000 лева възможно е да бѣде увеличена, въ случай, че нѣкой отъ апартаментитъ не изплати своята частъ отъ дълга.

Въ настоящия моментъ апартаментътъ е отдаденъ подъ наемъ срещу 9.000 л. годишно, а шестимесечниятъ ипотеченъ вносъкъ сѣ по 1.749 л. или годишно 3.498 л. Следователно, доходитъ отъ имота сѣ достатъченъ да покрива задължението. Днешната пазарна стойностъ е около 70.000 л. Завещанието е изгодно да се приеме отъ държавата, респективно Държавния институтъ за слѣпи въ София.

Като ви представямъ приложеното за цельта проекторешение, моля ви, г-да народни представители, да го разгледате и приемете.

Гр. София, декемврий 1938 г.

Министъръ на народното просвѣщение: **Б. Филовъ**

## **РЕШЕНИЕ**

за приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева.

Чл. 1. Приема се, съгласно волята на покойната Райна д-ръ Ст. Чернева, завещаниятъ отъ нея на Държавния институтъ за слѣпи въ София имотъ — единъ апартаментъ, намиращъ се въ София на ул. „Регентска“ № 38 въ кооперация „Пенка Т. Янева“.

Чл. 2. Поема се задължението за застраховка и поддръжане на завещания имотъ, а също и ипотечниятъ дългъ, възлизающъ на около 30.000 л., както и дължимитъ лихви по него.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Има думата народниятъ представителъ г-нъ Михаилъ Донсузовъ.

**Михаилъ Донсузовъ:** Г-да народни представители! Искамъ да кажа нѣщо въобщо по завещанията за обществена полза. И въ Бургасъ станаха две-три такива завещания. Това, което е важно въ такива случаи и което искамъ да изтъкна, то е, че когато благодетелитъ отидатъ при нотариуса да завърятъ завещанието си, взематъ имъ се всевъзможни такси. Въ Бургасъ преди два месеца единъ благодетелъ, Григоръ Дяковъ, подари на училищното настоятелство единъ свой имотъ на стойностъ 1 милионъ лева. И този човѣкъ казва: „Мяко ми е, че като отидохъ при нотариуса да завещая моя имотъ на училищното настоятелство, той ми поиска 3.500 л. такси“.

Г-да народни представители! Намирамъ, че това е много неумѣстно, и затова желателно би било министърътъ на правосъдието да тури една забележка въ закона, въ смисълъ, че завещанията за благотворителни цели се освобождаватъ отъ гербовъ налогъ и разни други нотариални бери. Такива завещания сѣ едно хубаво дѣло, и неудобно е на благодетеля да му каже: дай още толкова и толкова хиляди лева за разни нотариални такси. Казахъ ви, този благодетелъ отъ Бургасъ, Григоръ Дяковъ, казва: „Много ме заболя когато ми поискаха 3.500 л. нотариални такси по завърка на завещанието ми, съ което подарявамъ единъ доходенъ имотъ за 1 милионъ лева“.

Та, пакъ казвамъ, ако може, г-нъ министърътъ на правосъдието да тури една забележка въ закона, че завещанията за обществена полза при завърката се освобождаватъ отъ разни нотариални бери, които се събиратъ у насъ.

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Има думата народниятъ представителъ г-нъ Христо Мирски.

**Христо Мирски:** Г-да народни представители! Мисля, че въ такива случаи, какъто е настоящиятъ, когато имаме да приемемъ известно дарение или завещание, нашъ дългъ е, като народни представители, да изкажемъ нашата признателностъ къмъ тѣзи, които постигатъ по този начинъ, като отстъпватъ свои имоти, било приживѣ, било следъ смъртта си, за обществена полза. Дано този малъкъ примѣръ послужи като поводъ и на други да постигнатъ така. (Общи ръкоплѣскания)

**Председателстващъ Димитъръ Пешевъ:** Ще поставя на гласуване решението. Тъзи отъ г-да народните представители, които приематъ решението за приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева, тъй както се прочете, моля, да вдигнатъ ръка. Събранието единодушно приема.

Г-да народни представители! Дневният редъ е изчерпанъ.

Предлагамъ, съ съгласието на правителството, следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

Първо четене законопроектитъ:

1. За безвъзмездно отстъпване отъ държавата покъщнината, машинитъ, инструментитъ и учебнитъ пособия на бившитъ държавни допълнителни занаятчийски училища въ гр. Ямболъ и гр. Шуменъ на търговско-индустриалнитъ камари.

2. За произвеждане, оправдаване и контролъ на войсковитъ разходи въ военно време.

3. За изменение на членове 6, 7, 8, 11, 15, 28 и 29 и допълнение на наредбата-законъ за Столичната общинска банка.

Тъзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч.).

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **АСЕНЪ ГОДЕВЪ**  
                  { **ПЪРВАНЪ МАРКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отделение: **ДОНЧО ДУКОВЪ**